This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

Neth
5632
35

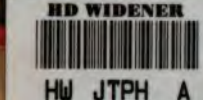

Digitized by Google

Neth 5632.35

Harvard College Library

FROM THE GIFT OF

ERNEST BLANEY DANE

(Class of 1892)

OF BOSTON

Digitized by Google

Aan ~~Van~~ ... ...
minister

mijn vriend
Seipgens.

A. S. Kok

LFERD VAN BORSSELE.

Digitized by Google

Digitized by Google

EMILE SEIPGENS

WOLFERD VAN BORSSELE.

TREURSPEL.

AMSTERDAM,
C. M. VAN GOGH.

1865.

Digitized by Google

Neth 5632.35

Harvard College Library
Aug. 15, 1916
Gift of
Ernest B. Dane.

Brosscha, Johannes

De gebeurtenis, die het onderwerp is dezer dramatische dichtproef, is voorgevallen op den eersten Augustus 1299, onder de regeering van Jan I, die een zoon was van Floris V, een kleinzoon van den Roomsch-koning graaf Willem II en de laatste regeerende vorst uit het Hollandsche gravenhuis.

Gedrukt bij GEBROEDERS BINGER, te Amsterdam.

Digitized by Google

PERSONEN.

WOLFERD VAN BORSSELE, heer van der Veere en Sandenburg, voogd [1]) van Jan I, den graaf van Holland en Zeeland.

KATELIJNE VAN TEILINGEN, vrouw van Wolferd van Borssele, eerder weduwe van Aalbert van Voorne, en als zoodanig burchtgravin van Zeeland.

GERARD VAN VOORNE, zoon van Katelijne en verloofd aan zijne stiefzuster Hadewij of Hedwig van Borssele.

ALOUD, baljuw van Zuid-Holland.

NIKOLAAS VAN KATS, Zeeuwsch edelman.

HUGO VAN MEEREVELD, schout van Delft.

WILLEM HERMANS,
DIRK WOUTERS,
PIETER KOENSSEN,
GOVERD HAVEMAN,
JAN AARTSEN.
} schepenen van Delft.

Twee zwijgende schepenen.

KRIJN *de brouwer*, Vlaming van geboorte, ingezetene van Delft.

1) *Voogd*, niet jure civili als vertegenwoordiger van een minderjarige in burgerlijke handelingen, maar landvoogd of ruwaard, eerste raad of minister, plaatsbekleeder of stedehouder van den graaf. De acte van aanstelling, waarbij Jan I zich verbindt, tot aan zijn vijfentwintigste jaar zich in alles naar den raad van van Borssele te zullen gedragen, is van den 30sten April 1297.

Digitized by Google

—

AREND, schutter-hopman.

BOUDEWIJN, Dominikaner monnik van het Predikheeren-convent te Utrecht.

SIMON VAN BENTHEM, heer van den Binkhorst,
FILIPS VAN ZANDHORST,
FLORIS VAN DUIVENVOORDE,
WOUTER VAN HAARLEM,
WILLEM VAN DER LAAN,
JAN VAN SASSENHEIM,
GIJSEKIJN VAN AMMERS.
} zwijgende.
} leden van den grafelijken raad [1]).

BARBER, Gasthuis-non van de orde van den Heiligen Geest, en eene andere non derzelfde orde.

Poorters en stedelingen van Delft.

De handeling heeft plaats te Delft, begint in den avond van den laatsten Julij 1299 *en eindigt des anderen daags in den namiddag.*

---

[1]) Deze edelen en hunne erfgenamen zijn, met eenige anderen, in 1309 door eene zoening, tegen betaling van een zoengeld of halslossing, vrijgekocht van alle verdere wraakoefening der familie van Borssele. In de oorkonde dezer verzoening, uitgevaardigd door Guy bisschop van Utrecht, door Willem graaf van Henegouwen, van Holland en van Zeeland, en door Gerard van Voorne, burchtgraaf van Zeeland, worden de poorten en gemeenten van Holland vrij verklaard van schuld, omdat zij zonder voorbedachten rade en niet wetende wat zij deden, uit liefde tot den graaf haren heer, gehandeld hadden „onnoselike."

Digitized by Google

HET EERSTE BEDRIJF.

Het tooneel stelt voor een der vertrekken, voor de baljuwen en dijkgraven bestemd, op de St.-Jans-poort te Delft, door lampen verlicht.

I.

ALOUD. VAN MEEREVELD.

MEEREVELD.

Zoo heeft dan Dord op nieuw een fellen storm verduurd?

ALOUD.

Ja, schout, moet al de hoon door Dord ons aangedaan
En al het leed door haar verzet te weeg gebracht,
Geboet, geen huis blijft overeind, geen muis gespaard.

MEEREVELD.

Maar 't oorlogszwaard, heer Aloud, is toch daarom niet
In handen van den opperheer des lands gesteld,
Om in geschillen van bestuur of rechtsgebied,
Wanneer hem niet gedaan wordt naar zijn wil, zijn wrok
In 't bloed te koelen van de onnoozle burgerij.

Digitized by Google

ALOUD.

Onnoozle burgerij? Rebellen is hun naam.
Zoolang 't alleen was een conflict van rechtsgebied,
Doordien de taflen [1]), noodig voor een strafgeding
Waarin ik stille waarheid als baljuw bezat [2]),
Schoon opgeëischt door Borssle in naam des graafs,
Door Dord geweigerd werden, was 't een dwaalbegrip
En daad van schout en scheepnen, maar waarvan de schuld
Des noods verhaald kon worden op geheel de stad:
Want voor 't gemeen belang moet elke burgerij
Altijd misgelden wat hare overheid misdreef.
Doch 't is niet daarom, dat de stad nu wordt bestookt:
Gij weet het best, heer schout van Delft. Maar, als het gaat,
Waar 't opperlandsbestuur met kracht zich gelden doet,
Wordt voor die strengheid licht een andre grond verdicht
Met schijn van waarheid, om te stellen in de plaats
Van 's landsheers zorg voor orde en rust in 't land.
De goê gemeente weet niet beter en gelooft,
En dikwijls komt haar dan die domheid duur te staan.
Neen: Dordsche poorters, ter bespreking van 't geschil
Tot gijzlaars hier te Delft in onze macht gesteld,
Zijn, met verkrachting van het graaflijk gijzelrecht
— 'k Laat daar, door wie gehitst — ter sluik naar huis gegaan,
En 't Dordsch gemeen heeft in triomf hen ingehaald
En openlijk die hoogheidschennis toegejuicht.

[1]) Het register der personen te Dordrecht in crimineele hechtenis gehouden, met aanduiding der hun te laste gelegde overtredingen.

[2]) Wie gerechtigd was de ingezetenen voor zich te doen verschijnen, om door geheime ondervraging de misdrijven in de gemeente gepleegd en de daders te leeren kennen, werd gezegd *stille waarheid* te *bezitten*.

Digitized by Google

Waar moet het met ons Holland heen, heer schout, zoo niet
Met klem en zonder vrees het zwaard van 't wettig recht
Zich voelen doet aan elke dwaling, elk vergrijp.
Het kan zeer oorbaar zijn, dat hier de landzaat ziet
Wat lot den wederspannling en den muiter wacht.
Maar 'k geef den moed niet op, dat Hollands eerste stad
Nog 't hoofd zal buigen als zij tot bezinning komt
En tot besef van 't heilloos voorbeeld dat zij geeft.
Om tot eene uitkomst, zoo gewenscht, een stap te doen,
Verzocht ik u, heer schout, den schepensraad van Delft
Hier op St.-Janspoort voor het ingaan van den nacht
Te ontbieden.

MEEREVELD.

't Is geschied. De schepens nadren reeds.

II.

ALOUD. MEEREVELD. de schepenen HERMANS, WOUTERS, KOENSSEN, HAVEMAN, AARTSEN en twee zwijgende.

KOENSSEN.

Gegroet, heer Aloud! 't zal gewis een reden zijn
Of tijding van gewicht die hier ons henen voert.

WOUTERS.

Of moet deze ontij van den nacht ons meê misschien
Gewennen, ieder uur een speelpop van het hof
Te zijn?

Digitized by Google

ALOUD.

'k Beken, voor burgers is dit uur de tijd
Van waken niet. Een krijgs- en staatsman vindt zijn tijd
Als nood of kans hem roept. Voor 'k weêr nog dezen nacht
Naar 't leger ga voor Dord, om door een laatsten storm
Een eind te maken aan dien ergerlijken strijd,
Heeft 's graven voogd en raad, de heer van Borssele,
Door mij een voorstel u te doen, waarmeê misschien
De stad te redden is.

(*Hij gaat zitten en wenkt schout en schepenen hetzelfde te doen, waarna hij vervolgt:*)

't is niemand onbekend
Dat vruchtloos Dordrecht door ons krijgsvolk wordt berend,
En zoo de stad in tijds 't hardnekkig hoofd niet buigt
Ze in naam der wet met moord en plundring wordt bedreigd.
Ik weet, men krijt alom dit uit voor dwinglandij,
Haalt oude veeten zonder rede of grond er bij,
En 't dom gemeen reeds uit zijn aard jaloersch op al
Wat blinkt door wapendos en hoogheid van gezag,
Wordt opgeruid door achterdocht alsof het op
Het recht der steden en haar vrijheid is gemunt.
Een rechtsgeleerde kibblarij, waarvan 't gewicht
't Gewoon begrip te boven gaat, zou nooit tot zulk
Een dol bestaan zijn aangegroeid, zoo niet ter sluik
Het vuur was aangeblazen, en de burgerij
Door 't uitzicht werd gesterkt, dat weldra stad bij stad
Zou meê gaan hollen in haar driesten overmoed.
Welnu, die prikkel van haar wederspannigheid

Digitized by Google

Zal niet zoo ras zijn weggenomen, of de moed
Zal zwichten voor 't besef van haar verlatenheid,
En 't sein voor ons dat zij het hoofd legt in den schoot
Zal 't sein van redding en van vrede zijn voor haar.
Wij wenschen dus, dat al de steden onverwijld
Haar boden zenden aan de oproerge Dortenaars
Om hun 't ontzeg te doen van vriend- en burgerschap
Zoolang zij blijven bij hun redeloos verzet,
En niet hun poorters zullen zijn teruggekeerd
In 's graven gijzeling, en met de tafelen —
Waarvan hun weigring, al te grof en ondoordacht
Een veete deed ontstaan die 't gansche land beroert —
Zal zijn gedaan gelijk door ons hun is gelast.
Aan Delft is de eer gegund, de steden voor te gaan
In dit verzoeningswerk; en Borssle wendt zich 't eerst
Door mij tot u, bekend als mannen trouw en vroed,
Wien nu de roem bereid is, door een kloek besluit
Als vredestichters zich in 't land vereerd te zien.

MEEREVELD.

Dat is eene andre taal, baljuw, dan kort geleên,
Toen uit den mond, die nu ons vroede mannen noemt,
In 't plechtig bijzijn zelfs van onzen graaf en heer,
Dien zelfden mannen 't hoonend woord werd toegeduwd:
„Gij liegt." — Dat woord is niet vergeten, noch de smaad
Der daging van elk onzer tot een zuivringskamp
Ter staving van dien hoon; alsof aan de overheid
Van onze poortren niet juist daarom was verleend
Het voorrecht van kampvrijdom, omdat de achtbaarheid
Eens stadsbestuurs aldus in 't openbaar gekrenkt

Digitized by Google

Veel hooger staat dan de eer van elk bijzonder man.
Mij dunkt, elk onzer zal zich 't merk van eereloos
Op 't voorhoofd drukken, als hij toestemt tot de daad
Ons daar zoo even aanbevolen, maar bestemd
Tot schulderkenning ons te dwingen, en waarvan
De zin zal wezen — zoo ik ronduit spreken mag:
„Wij logen, ja: wij hebben 't recht verdraaid, om Dord
„Te stijven in haar snood verzet, en willen 't kwaad
„Door haar en ons gesticht gebetren." — Neen, baljuw.....

ALOUD (*hem in de rede vallende*).

Mij dunkt, heer schout, nadat het niemand heeft gewaagd
Mijn aanbod van een kampproef, dat uw driftigheid
Ontvlamd heeft, aan te nemen, is het nu geen tijd
Dat onderwerp weêr op te raaklen. Ik verlang
't Besluit te hooren uit den mond der scheepnen zelf.

HERMANS.

't Is regel, dat de schout ons voorga met zijn stem.

MEEREVELD.

'k Had ook niet uitgesproken, maar de heer baljuw,
Naar 't schijnt, merkt schouten bloot als onderhoorgen aan,
Wier oordeel hij ontberen kan. Nogtans geplaatst
Aan 't hoofd der magistraat van Delft, gedoog ik niet
Mij 't zwijgen opgelegd te zien, waar 't noodig is
Dat elk die 't welzijn der gemeenten voor wil staan
't Gevaar doorzie, dat aan 't gedane voorstel kleeft.
Als door vereenigd dreigen we een bevriende stad
Gaan dwingen in haar keus van handlen, 't wordt dan licht

Digitized by Google

Ook onze beurt, te buigen voor het overwicht
Van meerderheden, door gevlei of dreigement
Gebracht tot zamenspanning: haat en kuiperij
En wraak- en ijverzucht gaan dan van stad tot stad.
Neen: vrede en vriendschap der gemeenten onderling
Is mijne leus en die van elken vriend van 't volk
Dat op moet groeien door de kracht van burgertrouw.
Wij zijn aan 't groeien hier in ons gezegend land.
Het moog den Duitscher nog gelusten en Françoois
Den rug te krommen voor elk heerschap, en gedwee,
Elk burchtslot aanziende als een schrikgevaarte, zich
Te laten ringelooren door elk' edelknaap.
Wij zijn hier in ons Holland aan die slavernij
Ontwassen: dank den eedlen vorst, wiens koningshand
Een gravenschepter heeft gevoerd met meer gezag
Dan immer Hollands volk van zijn beheerscher zag,
En wiens beleid, tot nut der burgerij, alom
Gebouwen heeft gesticht en wegen heeft gebaand
En door welvarendheid, de vrucht van nijvre vlijt,
't Geheele volk — gewekt tot inzicht van zijn kracht —
Geleerd heeft vrij te zijn van wetteloozen dwang
En Willems naam nog bij den naneef zeegnen doet.
Zijn zoon — de vader onzes welbeminden heers —
Graaf Floris, ons door 't moordgespan ontrukt, een held
Een ridder als er heden ver te zoeken zijn,
Een vriend der menschheid, en van godsdienst, en van kunst,
En even minzaam jegens boer en edelman,
Verbrak nog verder 't juk van ons veelheerendom.
En wat dat vorstenpaar, in handvest en in keur,
En rechtsbeginslen van een vrijen burgerstaat

Digitized by Google

Ons nagelaten heeft, dat moet ons heilig zijn.
Dus, mannen, waakt. Ik zeg er nu niet meer van. Gij,
Vriend Hermans, ziet de zaken altijd kalmer in
En scherper onder de oogen met uw heldren blik:
Maar wat de hoofdzaak is en 's lands gemeen belang
Gaf nimmer tusschen ons verschil. Spreek gij. Ik weet,
Door 't geen gij zeggen zult verneemt de heer baljuw
Ook mijne meening.

HERMANS.

Nu dan, 'k zal, en recht ter zaak.
Toen 't vroeger ons vergund werd, welgeboren heer,
Tot slissing van 't geschil met Dord, advies en raad
Te geven, heb ik niet gezocht naar rechtsbewijs
Waar 't bleek te ontbreken; maar ik heb mij afgevraagd:
„Wat wordt voor 't welzijn van ons Hollandsch volk vereischt,
„Na 't erfrecht van den heer des lands?" en zonder haat
Heb 'k toen de graaflijkheid in 't ongelijk gesteld.
Als elke vierschaar in den kring van haar gebied
Niet veilig is voor inbreuk van het graaflijk hof,
Dan is het met de vrijheid der gemeenten uit.
Nogtans ik weet, dat in 't bestuur van land en stad
En al wat koel beraad vereischt en overleg,
Herziening altijd beter is dan de eerste blik.
En zoo nu in de schaal van 't overleg, 't behoud
Van 't hoogst beroep op d' opperrechtspraak van den vorst,
Als laatste toevlucht voor den burger, zwaarder weegt,
Zal 't onbescheid ons door heer Aloud aangedaan
Mij niet weêrhouden rond te erkennen: 'k heb gedwaald.
Maar in hetgeen er na onze uitspraak is geschied

Digitized by Google

Heeft Dord een vorstlijk hoogheidsrecht in ernst gekwetst,
En onze burgerijen worden aangehitst
Dat toe te juichen, om alzoo een blijk van haat
En onverschrokkenheid te geven aan den man
Wien onze graaf en heer 't bewind heeft toevertrouwd:
Dat moet niet. In de kracht van wettelijk gezag
Gehandhaafd door een opperheer ligt 't heil van 't volk:
En onze plicht is 't schragen van de graaflijkheid.
't Is niet van daar dat onze vrijheid wordt bedreigd.
Wij, hoofden der gemeenten, hooren daaglijks veel
Dat haat moet stoken tegen 't opperstaatsgezag.
Maar 'k houd die graagte om kwaad gerucht van 't hoog bewind
Of rond te dragen of te blazen in elks oor
Niet aanstonds voor bewijs van vriendschap jegens 't volk:
'k Heb vaak dat dienstbetoon betrapt op achterklap.
't Geloof aan trouwe van den heer dien God ons gaf
Gaat voor; en 't oordeel van de mannen van zijn raad
Weegt veel, bij mij althans. Die hooger is geplaatst
Ziet altijd verder; en mij dunkt, het gaat niet aan,
Wanneer een wagenmenner die zijn werk verstaat
De teugels van 't gespan dat kitteloorig is
En driftig, strakker aanhaalt, en een zweepslag geeft,
Terstond maar rond te schreeuwen: „Met den dwingland weg!"
't Is waar, de heer van Borssle en van der Veere draagt
Zijn wapen hoog: ons burgers ergert dat altijd;
Maar meer te vreezen is veel grooter aantal, dat
Te midden van 't nog argloos volk een warnet spant.
Al dat geboefte dat, ten koste van 't gemeen,
Fortuin of eigen staat bejaagt — het kan alleen
Door d' indruk eens persoons als hij, en door een wil

Digitized by Google

Zoo krachtig als de zijne, tot ontzag gebracht.
's Lands heer, graaf Jan, kan niet eene enkle schrede doen
Dan aan een leiband. Waarom wekt het ergernis,
Bevel en regel van de graaflijke oppermacht
Uit Borssles mond te ontvangen? Is hij streng? Wel nu:
Gestrengheid van 't bewind is voor 't onmondig volk
Wat tucht voor kindren en voor wilde knapen is.
Wie weet hoe ras ons oud roemruchtig gravenhuis
In onzen kinderloozen heer zal ondergaan;
En wee dan 't land, wanneer er vreemde vogelaars
Hun fluitjes hooren doen, zoo 't volk niet is gewend
Alleen te luistren naar de stem van orde en wet.
Het heugt ons nog, hoe in ons hoofdelooze land
De Kleevnaar [1]) met zijn kinkels — hof, zoo 't heette, maar —
Een bent bij zwijnendraf en mestkar opgevoed,
Heeft huisgehouden, toen des graven schoone Haag
En dit ons eerzaam Delft, gestaag was opgevuld
Met vlegels, die er zwetsend in hun vreemde spraak
Het geld verbrasten van de grafelijke kas,
Ten koste ook van der poortren beurs en zeedlijkheid.
Zoo gaat het als men vreemde meesters haalt in 't land.
Nu Borssles strengheid orde in alles heeft gebracht,
Omdat de jonge graaf den mond niet oopnen kan
Tot spreken, of zijn spraak en tongval brengen 't uit
Dat hij in Engeland ter leering is geweest,
En daar een koningsspruit hem viel ten deel tot vrouw,
Nu krijgt de voogd den naam van Zeeuwschen Engelschman

[1]) Na den moord aan Floris V gepleegd, terwijl zijn zoon de jonge graaf Jan zich nog in Engeland bevond en het land *facto* hoofdeloos was, had de graaf van Kleef zich ingedrongen en bij voorraad het landsbestuur gevoerd.

Digitized by Google

Die 't land verkocht heeft aan den overzeeschen buur.
Maar zou Avennes, dien men in zijn plaats verlangt,
Dan niet den Franschman kunnen hebben in 't gevolg?
Voor mij, zoo wie met kloek beleid het land berecht,
De kroon beschermt van Hollands wettig' opperheer,
Door rede en vaste hand ons burgers houdt in 't spoor
En vreemde heeren 't hoofd durft biên, is dat de man
Die voegt in onzen tijd: en zoo hij later dan
Gerust de teugels van 't bewind wat vieren kon
Maar ze even strak blijft houden, dan is 't tijd te zien
Wat voor de vrijheid moet gedaan met kalm verzet.
Ik wensch dus, dat de veete tusschen 't hoog bewind
En Dord beslecht zal worden door een compromis,
Waarbij het recht der schepenbank geen schade lij
Noch ook de majesteit van 't opperstaatsgezag.
Maar dat van ons tot een bevriende burgerij
Een dreigende eisch zou uitgaan, af te zien van 't recht
En 't hoofd te buigen voor gena of ongena,
Dat dunkt me een voorstel, te ongerijmd om in het brein
Van onzes heeren graven voogd ontstaan te zijn.
Door wien 't bedacht, of hoe 't bedoeld zij, ik voor mij,
Baljuw, geef evenmin als onze schout, mijn stem
Ooit aan uw voorstel, en in onze weigering
Heeft niemand schijn van wrok of haatlijkheid te zien.
Nooit zag men Delft, gelijk er Dord van wordt verdacht,
Vijandig tegen 's heeren Borsselen bewind:
Toen ook de Henegouwer naar 't voogdijschap dong
Heeft Delft het eerst zich krachtig voor den Zeeuw verklaard.

Digitized by Google

WOUTERS.

O ja, en zijn wij niet op onze hoede, duur
Komt eens die keus ons, Hollands burgerij, te staan.
Een vreemde landheer, die een ieder in zijn recht
En vrijheid handhaaft en met vaderzorg regeert
Is beter dan een inlandsch dwingland en een kind;
En nu die dwingland een is van een talrijk ras
Dat aan de steden elke vrijheid steeds betwist,
Den poorter die ter dagvaart komt, den nek toedraait
En onzen grave Floris, wien het hulde en trouw
Gezworen had, met houw en steek van moordgeweer
Het vorstlijk lichaam wreed verminkt heeft en ontzield,
Nu klinkt elk hoogheidswoord dat uitgaat van dien mond,
Den burger die gezonde hersens heeft, in 't oor
Als 't schuiflen van de slang die op haar prooie loert.
Het voorstel ons gedaan is niets dan list, om ons,
Oneedlen, kerels, schobbejakken, of wat naam
Ons wordt gegund, terug te sleuren in het niet
Van burgerknechtschap. Neen, dat nooit, dat nooit! 'k Weet ook
Wie koning Willem en graaf Floris zijn geweest.
En 'k zou de schimmen van die echte vorsten als
In 't aangezicht gaan slaan, door mede een burgerij,
Die binnen poort en gracht en wal, als wij, haar schat
Verweren wil, te dwingen onder 't juk te gaan
Van vorstenmoorders, slotenbouwers, pest van 't land;
Ik zou, ontboden in 't vertrek van dezen heer
En op een boodschap en 't bevel van zijnen heer
En meester Wolferd, daarin mede stemmen, ik

Digitized by Google

Verkoren overman van poorters, 'k zeg nog eens:
„Dat nooit!"

KOENSSEN.

Wat is gebeurd en wat gebeuren zal,
Daar breek ik nooit mijn hoofd meê. Maar ik vind het dwaas,
Dat overheden eener stad op hoog bevel
De handen zouden steken in het wespennest
Dat 's lands regeering heet. Het geldt een twist met Dord.
Elk zorge voor zich zelf: er is daarboven Een
Die zorgt voor allen. Waagt de Dortenaar de kans
Dat door de blijden en springalen van den graaf
Zijn muren worden ingebroken om den weg
Tot moord en plundring te oopnen voor het oorlogsvolk,
Welnu, hij spele 't hoogste spel, maar wat gaat ons
Dat aan? Ik wil niet dat een ander zich bemoei
Met ons bedrijf, maar laat ook andren gaarne vrij.

(*De twee zwijgende schepenen geven teekenen van goedkeuring*).

HAVEMAN.

Wel ja! Nu Dord de weelde van haar koopvaardij
Wat afgetakeld ziet en toonen wil aan 't land
Dat zoo zich vorst of voogd of wie het zij vermeet,
Een enkele ader van haar handelsbron van daar
Te leiden, Dord de tanden hem kan laten zien,
Is 't onze zaak dat rustig aan te schouwen. Mocht
Dan de aarden kruik in botsing met een ijzren pot
Te gronde gaan, 't zal ons niet deren. Omgekeerd
Krijgt de ijzren pot een scheur, dat zal te beter zijn.

Digitized by Google

(*Een bediende komt* ALOUD *iets in 't oor fluisteren.*)
'k Heb Borssles aankomst aan 't bewind met vreugd begroet,
Ik had vertrouwen in 't beleid diens kloeken Zeeuws,
Maar sinds hij met zijn nieuwe munt, bedekt en sluw
In onze buidels heeft getast, is mijn geloof
Aan zijn welmeenendheid volkomen uitgewischt.

(*De twee zwijgende schepenen geven teekenen van goedkeuring.*)

AARTSEN.

Ik vind in alles wat er is gesproken iets
Wat ook mijn meening is; maar 'k zie, de heer baljuw
Heeft reeds geen ooren meer voor verder onderhoud.

ALOUD (*onrustig*).

De scheepnen kunnen zich nog dezen nacht beraân;
Maar 'k bid u, schout, zoek daarvoor thans eene andre plaats:
Een renbôo vraagt met drift gehoor. Misschien — 'k vermoed —

(*Met geveinsde vertrouwelijkheid*)

Mijn vrienden, ach! indien hij eens de tijding bracht,
Dat Zeelands vloot, reeds lang verwacht, is opgezeild
Tot stijving van 't beleg: vaarwel dan alle hoop
Om Dord te redden. Wee dan de arme burgerij!
Er staat een wraakbevel haar dreigend voor de poort.
Men weet wel in den Haag, dat bij de Dortenaars
Avennes een geduchten aanhang zich verwierf,
Sinds Englands invloed bij ons hof de Merwestad
Met kwijning dreigt van handel en van koopvaardij.
Het smart me en 't valt mij zwaar den bandeloozen hoop

Digitized by Google

Van oorlogsvolk, getergd en altijd heet op buit,
Op Dordrecht los te laten. 'k Heb veel vrienden daar,
Die juist de vrienden van heer Borssele niet zijn;
Maar, krijgsman, mag 'k geen vrienden kennen, dan die 't zijn
Van hem wiens kleur ik draag. Ik zelf vermag hier niets,
Maar gij, ik bid u, wilt met spoed en kloek beraad
Een zoen bevordren. 'k Wacht voor d' ochtend uw besluit.

MEEREVELD.

Wij gaan ons op 't stadhuis beraden.

WOUTERS.

En met een
Of Delft haar poorten op bevelen uit den Haag
Moet onbewaakt en open laten nacht en dag
Voor wie van 't hof 't livrei draagt of het wachtwoord heeft.

(*De schout en de schepenen vertrekken.*)

III.

ALOUD, VAN KATS.

ALOUD.

Van Kats, gij hier! Vanwaar?

VAN KATS.

Te viervoet uit den Haag.

Digitized by Google

ALOUD.

Wat brengt ge?

VAN KATS.

Een greep, naar 'k denk, op leven of op dood.
Hoor! Borssle had in 't hof den raad vergaderd, schoon
Bereeknend dat het tijdstip niet ver af kon zijn
Der werking van 't complot door de edelen gesmeed,
Om jonkheer Jan eene andre hand om aan te gaan
Dan die eens Zeeuws te geven. Nauwlijks rees hij op
Om 't woord te voeren, of op d' eersten klank der stem,
Alsof 't een onderling besproken teeken was,
Vloog ieder op met kreten woest door een verward,
Doch waar 't refrein van en de grondtoon duidlijk was:
„Wij willen rekenschap en afstand van 't bewind."
Onthutst een oogenblik, toen hier en daar de hand
Scheen naar 't gevest te willen grijpen, wierp hij, ras
Zich zelf hernemend, om zich heen zijn fieren blik
— Gij kent dien — en de kracht van 't dondren zijner stem
In al haar volheid doende hooren, brak hij los
Hen treffend met den smaad van hun nietswaardigheid,
Als die, onmachtig 't volk te leiden door 't verstand
En de eer van 't aadlijk bloed onwaard, geen rede of grond
Te toonen wisten voor hun titlen en hun macht,
Dan 't drillen van de speer en 't zwaaien van het zwaard.
't Was of gij 't huilen hadt gehoord van 't woudgediert
En alles zwijgen op het brullen van den leeuw.
Gewis had nu ook 't alvermogen van zijn geest
Hen overmeesterd en het onweêr afgekeerd,
Zoo niet ook Voorne....

Digitized by Google

ALOUD.

Hij? De jonker van fortuin
Aan Borssles huis verzwagerd reeds door eenen band
En door een andren als verloofde!

VAN KATS.

Voorne, ja!
Met waardigheid op 't anders zoo bedeesd gelaat
Hield hij de hand op 't kruis zijns zijdgeweers, en sprak:
„Heer Borssle, mocht het zijn dat ik een band verscheur
„Mij lief en heilig, 't zal mij smarten, maar ik moet.
„Geen lid van dezen raad mag dulden, dat het volk
„Blijft morren onder 't juk eens landvoogds, die miskent
„Den eerbied schuldig aan den ons geboren vorst
„En wat ons, eedlen, toekomt in het landsbestuur.
„Wij eischen dat gij dagvaart zult beschrijven, daar
„'t Gezag zult nederleggen, en ons nu belooft
„Dat gij, wanneer uw plicht u elders roept, den graaf
„Niet zult verwijdren van den raad en van zijn hof.
„Ik smeek het u met al den eerbied van een zoon.
„Maar nu 'k hier spreek als edelman en lid des raads:
„Mijn handschoen — weigert gij; maar zweert gij 't ons —
mijn hand."
Het is me onmooglijk u het toen gevolgd tooneel
Van drift, op nieuw ontvlamd, te schetsen. Voorne zelf
Voorkwam 't geweld dat dreigend werd, en brak den storm
Door aan te dringen dat men Borsseles besluit
Tot morgen zou verbeiden. Hij, steeds kalm en fier
In 't midden van 't rumoer, verhief op nieuw zijn stem:
„Gij zult — dus klonk het — morgen 't antwoord op uw eisch

Digitized by Google

„Vernemen. 'k Geef mijn woord. Maar 'k eisch op mijne beurt
„Dit uitstel." En wat dit beduidde bleek mij ras
Toen hij mij met zich wenkte naar een zijvertrek
En sprak: „Gij bleeft mij trouw, Van Kats, ik steun op u.
„Ik voer den graaf naar Zeeland nog in dezen nacht;
„'k Laat Voorne vatten en ik voer dien warhoofd meê.
„Gij wisselt hier nu met geen stervling meer een woord
„Dan met uw rijknecht dien ge uw paard doet zaadlen. Fluks
„En spoorslags voort naar Delft, waar 'k gis dat ge Aloud vindt,
„Die mij verbeide voor hetgeen 'k hem mondeling
„Omtrent 't beleid van alles heb te doen verstaan.
„Dan vliegend naar de Maas: dat daar een vaartuig zij
„Om onverwijld in scheep te gaan." — Ziedaar 't geheim,
Heer Aloud, van mijn komst en 't nieuwtje dat ik breng.

ALOUD.

Maar hoe....?

VAN KATS.

Niets meer, 'k moet voort. 'k Verwijlde reeds op weg;
'k Zocht lang vergeefs naar volk om daadlijk achter hen
De bruggen af te breken. 'k Had nog meer verwijl:
De burchtgravin is heden, onbekend, verzeld
Van pater Boudewijn, hier aangekomen: 'k had
Van Borssle in last haar op te zoeken. Eer ik wist
Waar ergens hier der Predikheeren herberg is
En haar verblijf vernam en daar mijn last volbracht,
Is kostbre tijd verspild; maar Borssle heeft bepaald,
Zijn gade hier te ontmoeten. 'k Moet nu voort. Vaarwel!
Verwacht hen aanstonds hier.

Digitized by Google

IV.

ALOUD (*peinzend*).

Wat keuze hier te doen?
Dit wordt een hachlijk spel. Mijn hoogheid of mijn val!
Door nedrig dienstbetoon verwierf ik Borssles gunst:
Zoo kwam 'k tot hooger staat dan menig edelman.
Ik sta in 's lands-bestuur den voogd het naast ter zij:
Valt hij, dan, uit mij zelven niets, val ik met hem.
Of neen! wordt Borssele uit zijn ambt en 't land gebonsd,
Een leiband kan graaf Jan niet missen; en niet een
Is hier te vinden, die 't zou wagen 's lands bestuur
Te aanvaarden met een heer, die al de gunst van 't volk
Verspeeld heeft door 't regeeren van dien trotschen Zeeuw.
Avennes zal de man dan zijn, en 'k heb bij hem
Mijn pad gebaand. Wanneer men 's lands gemeen profijt
Met zorg behartigt, is het plicht, tot zelfbehoud
Als 't onweer dreigt, de huik te hangen naar den wind.
Indien 'k geweten had, dat Borssele zoo ras
Zijn laatste kans zou zetten op het spel, ik had
Ook straks de Delvenaars wat meer ontzien. 'k Geloof,
In d' overmoed dier poorters schuilt een nieuwe macht
Die 't land beheerschen gaat trots adeldom en vorst.
't Zal ieder aan te raden zijn, die op den duur
Een stem wil hebben in 't kapittel, niet te ruw
Die nieuwe heeren voor het hoofd te stooten, maar
Den wenk te volgen van den Henegouwer neef,
Die in 't geheim de poorterijen vleit, en sluw
Haar 't uitzicht geeft op vrije stem in 't landsbestuur,

Digitized by Google

En bloei van handel in een toekomst van geluk
Waarin voor dwinglandij van niemand plaats zal zijn.
'k Geloof het zeker dat zijn zon eens op zal gaan.
Voor alles dus den schijn van medeplichtigheid
Aan 't stout bedrijf van dezen nacht vermeden. Zelfs —
Indien 'k schout Meerveld eens vertrouwlijk gaf bericht
Van 't geen er gaande is: 't zou beslissend kunnen zijn
Voor d' afloop van het waagstuk, en een dienst aan elk
Voor wien met Borssles val een toekomst open gaat.
Ik wil beslissen als 'k hem zelven heb gehoord.

(*Hij luistert naar eenig gerucht.*)

Mij dunkt hij komt daar reeds.

V.

VAN BORSSELE. ALOUD.

ALOUD.

Heer Borssle zij gegroet!

BORSSELE.

Van Kats was hier? Hij bracht bericht van mijn besluit?

ALOUD.

'k Weet alles, meen ik, wat er gaande is.

Digitized by Google

BORSSELE.

Dus, gij zorgt
Dat niemand hier noch van onze afreis uit den Haag,
Noch van den weg door ons genomen, noch van 't doel
De lucht kan krijgen.

ALOUD.

Maar — de mol verraadt zijn gang,
Hoe zou een vorst een schrede doen onopgemerkt?

BORSSELE.

Totdat wij Hollands grenzen over zijn.

ALOUD.

Ik vrees.
Ik had den Delfschen raad ontboden, hier bij mij,
En 't plan om Dord te dwingen, door u goedgekeurd,
Ontvouwd en in beraad gebracht, toen juist van Kats
Zich aan deed melden. 'k Heb hen toen in aller ijl
Van hier doen gaan; en in hun raadhuis zijn zij nu
Vergaderd. Wordt het daar den schout soms aangebracht
Wie om en in de stad zich heimlijk in den nacht
Bewegen, dan — uit argwaan volgt licht onderzoek.

BORSSELE.

Uw driestheid heeft al menig overleg verstoord.
Ik schreef voor alles u behoedzaam polsen voor.
Er kruisen velerlei belangen hier door een;
Twee handelssteden zijn altijd naijvrig, en
Een koopmansoog is juist het oog eens staatsmans niet.

Digitized by Google

En wat onhoflijkheid, de scheepnen van een stad
Als Delft te ontbieden, waar 't den heer baljuw gelust
Het oor te hebben bij hun onderling beraad!
Al is 't een kleine zaak, waar 's graven ambtenaars
De burgerijen tasten in hare eer of recht,
Verandert de eerbied voor 't landsheerelijk gezag
In haat; en zoo begint door onze schuld hetgeen
In 't eind, gelijk in Dord, met strengheid dient gestraft.
En dan, dit uur! — Soldaten brengt men in 't geweer
Bij nacht en ontij, of de dienst 't vereischt of niet;
Maar burger-overmannen! en waartoe?

ALOUD.

't Was laat
Toen 'k hier ben aangekomen en 't belegringswerk
Gedoogt niet lang mijn afzijn.

BORSSELE.

Nu, genoeg hiervan:
't Beloop der zaken treedt een ander tijdperk in.
Ge ontvangt van 't geen u in mijn afzijn staat te doen
Een schriftelijk bescheid. Ik zend de Zeeuwsche vloot
Ten spoedigste op, en dan ben 'k zeker, met haar hulp,
Dat Dord te nemen is. Dat zwichten is genoeg
Om 't land te leeren, dat de graaflijke oppermacht
Nog kracht heeft om te dwingen tot gehoorzaamheid.
Geen wraak, geen wreedheid die verbittert zonder nut!
En daarom spaar, zoo veel het kan, de burgerij.
Vooral tot zoolang nu geen storm op nieuw beproefd.
Mislukking wekt bespotting.

Digitized by Google

ALOUD (*gemelijk*).

Wordt mijn dienst verlangd
Ook bij de handling van dit nachtlijk staatsbedrijf,
'k Wacht dan bevelen voor de taak mij opgelegd.

BORSSELE.

Verhoed de ontdekking onzer reis zoo lang het kan,
En komen er vervolgers op, leid van ons spoor
Hen af. Dat is de hoofdzaak nu.

(KATELIJNE *verschijnt op den achtergrond, maar houdt zich terug ziende dat* ALOUD *met* BORSSELE *in gesprek is.*)

De burchtgravin
Gaat mij verzellen, en 'k behoef een onderhoud
Van korte poos: dan trekken wij vanhier.

ALOUD.

Ik ga
Op d' uitkijk, of er ergens onraad zich vertoont.

(*Hij groet de burchtgravin en vertrekt.*)

Digitized by Google

VI.

VAN BORSSELE. KATELIJNE.

BORSSELE.

Mijn Katelijne, ik kon uw bijzijn en het licht
Van uw verstand niet derven bij een greep zoo stout.

KATELIJNE.

'k Was reeds op Teilingen, zoo als onze afspraak was,
Reisvaardig, toen uw boô er dezen middag kwam.
't Vervroegd volvoeren van uw toeleg heeft gewis
Zijn reden, en 'k vertrouw van uw gewoon beleid
Dat voor de reis naar Zeeland 't noodige is beraamd.

BORSSELE.

Ik ben niet zonder zorg; maar 'k deel u alles meê
Wanneer we op rust zijn. Nu alleen nog dit. Wij gaan
Te samen uit de stad, een reiskoets wacht u daar.
De graaf te paard rijdt langzaam middlerwijl vooruit
Met iemand dien ge in 't reisgezelschap niet vermoedt.
Weet dan, wij nemen onzen jonker Gerard meê.
Ik zie ge ontstelt; maar hoor. Gij kent hem, braaf en vroom
En aan zijn moeder altijd kinderlijk gehecht,
Gaf hij aan mij nooit blijk van toegenegenheid
Noch toen 'k de hand van Hedwig hem heb toegezegd,
Noch toen ons huwlijk hem getuige heeft doen zijn

Digitized by Google

Van al de liefde daaglijks mij door u betoond.
Ik heb zijn huilen met de wolven om mij heen
Verdragen. 't Kon bij hem geen haat of wangunst zijn.
'k Vergaf het. 'k Wist dat hij mij niet begrijpen kon.
Hij 's fier, als jonkers zijn, maar zonder groot verstand,
En ziet niet verder dan de punt van zijn rapier.
Maar evenmin gewis als ik hadt ge ooit gedacht
Dat hij, een Voorne, zich zou stellen aan het hoofd
Van 't eedgespan, dat mij de teugels van 't bewind
Wil uit de handen rukken.

(KATELIJNE *geeft teekenen van twijfel.*)

Twijflen baat hier niet.
Zijn mond is in den raad als aller tolk geweest.
'k Heb toen, zoodra ik mijn besluit genomen had,
Den graaf verwittigd, dat de zaak geen uitstel leed
En dat hij Voorne moest gelasten op de reis
Als edelman van dienst zijn vorst ter zij te gaan.
Ontboden had de jonker 't zwijgen reeds beloofd,
Toen op 't vernemen van dien last hij ras begreep
Tot onderpand der trouw des raads bestemd te zijn.
Zijn aarzlen is gebroken, toen 'k mijn woord hem gaf
Dat ons zijn moeder zou verzellen om voor leed
Hem vrij te waren. Aan uw wakend oog is nu,
Mijn waardste, uw Gerard toevertrouwd.

KATELIJNE.

Ach! liefste vriend,
Zoo even licht als deze goedaard, ook het heir

Digitized by Google

Van uw benijders en belastraars wierd getemd
En machteloos gemaakt, ik zag met minder zorg
De toekomst in. Maar, zoo aan 't hoofd van dit complot
De jonge heer van Voorne staat als de eerste man
In overleg en kracht, dan zie 'k dat voorhoofd aan
En 'k volg de leiding van dat brein.

BORSSELE.

'k Versta die taal
Van d' eengen geest die mij begrijpt, van 't eenig hart
Dat mij bemint. Maar 'k vrees, helaas! dat dit geloof
Aan de overmacht mijns goeden wils, een zoete waan
Zal blijken van het vrouwlijk hart te zijn geweest.
'k Ga niettemin mijn weg, al leidt die tot mijn val.
Ten dood te strijden, zonder hoop van 't eind te zien,
Is 't proefstuk van 't geweten en van plichtgevoel.

KATELIJNE.

En in den strijd alleen te staan verzwaart de zorg.
Maar steun van vriendschap heeft mijn Borssle nooit gezocht.

BORSSELE.

In 't welgegrond vertrouwen op zich zelven ligt
De kracht eens staatsmans. Vriendschap en trouwhartigheid
Zijn in 't gemeene leven van zeer hoogen prijs;
Wie mede 't land regeert moet weten zonder haar
Zijn weg te vinden. Kom nu, gaan wij.

Digitized by Google

KATELIJNE.

Nog een vraag.
Dien Aloud is de sleutel van 't geheim betrouwd:
Maar zijt gij van zijn trouw verzekerd?

BORSSELE.

Neen voorwaar!
Van niemands trouw ben 'k zeker dan van de uwe alleen.
't Is alles masker. Kom! — De zomernacht is kort.

Digitized by Google

HET TWEEDE BEDRIJF.

Het tooneel stelt voor eene bovenzaal van de Schutters-doelen, bestemd tot zamenkomst van aanzienlijke poorters, waarbeneden eene algemeene gelagkamer is. De zaal is door lampen en kaarsen verlicht.

I.

HAVEMAN *en* KOENSSEN *zitten aan 't verkeerbord.*

WOUTERS *binnenkomende.*

Toch aan 't verkeerbord!

HAVEMAN.

Waarom niet?

KOENSSEN.

Mij dunkt, er is
Met ons gesnap bij Aloud tijd genoeg vermorst.

II.

De vorigen. HERMANS. AARTSEN.

AARTSEN *in 't opkomen.*

't Is ongelooflijk!

Digitized by Google

HERMANS.

Neen: er is geen twijfel aan.
De toeleg om den graaf te ontvoeren, als den voogd
De grafelijke raad geheel onhandelbaar
Geworden bleek te zijn, is onlangs uitgelekt.
En dat dit ontwerp plotsling rijp geworden is
Verraadt de houding des baljuws: mij dunkt, 't is klaar.
Wij worden op een plaats en uur zoo ongewoon
Geroepen tot beraad, en eensklaps naar 't stadhuis
Gezonden op de komst eens ruiters uit den Haag,
En hebben pas in onze zaal ons neêrgezet
Of daar komt hij ook, vrij onthutst, en zegt ons aan,
Dat we ons besluit op 't voorstel, dat zoo dringend scheen
Gerust verdagen kunnen: en op elke vraag
Is 't antwoord zoo, dat daarin iets te gissen is
Van groot gewicht. Maar 'k denk de schout, die buiten ons
Het onderhoud, door hem verlangd, nu met hem heeft,
Zal ons wel, voor hij zich naar huis ter rust begeeft,
Bericht doen geven, is er iets voor ons te doen.

WOUTERS.

'k Vind daar, vriend Hermans, de oude schranderheid weerom,
Daar straks in 't bijzijn des baljuws verdwaald. De mond
Die nu de ontdekking van een schelmstuk ons bericht
Hield, meen ik, toen zoowat een lofrede op den schelm.

HERMANS.

Een schelm! — een schelmstuk! — Dat is grof. 'k Ben ook
geen man

Digitized by Google

Die gaarne naar de pijpen van een ander danst;
Maar die ons dat wil leeren, en den graaf meteen,
Is 't jonkervolk dat in den grafelijken raad
Den voogd den voet wil lichten, om zelf baas te zijn.
Die Borssle heeft veel hart voor 't Hollandsch gravenhuis:
Ik ook. Die graven waren helden niet alleen
Braaf in 't jousteeren op tornooi- en slagveld: neen,
Al wat ons Holland is, en meer nog worden kan
Is, menschelijk gesproken, hun verdienste en roem;
En zoo graaf Jan door Borssle wordt ontvoerd, 't zal zijn
Omdat er lammergieren zwerven in de lucht.
'k Noem dat geen schelmstuk, maar een staatsgreep, wijs en stout.

WOUTERS.

Kom, kom! voor redeneeren is het nu geen tijd:
Er moet gehandeld.

HERMANS.

En wat wilt gij dat wij doen?
't Is alles gissing.

WOUTERS.

Goed! er dient eerst onderzocht
Wat waarheid is. Maar komt hij met zijn prooi door Delft,
Dan zijn mijn schutters ras ter loopplaats, en een woord
Huns oudermans voert ijlings hen op 't spoor, waarlangs
Het lam ontvoerd wordt door den waren lammergier.

AARTSEN.

Er is niet ver van hier wel iemand, die misschien

Digitized by Google

Er meer van weet. Ik wierp beneden straks een blik
In de open zale van 't gemeene drinkgelag,
Waar nog veel volk, naar 't scheen, geen lust tot scheiden had
En zat te luistren naar een vreemden vedelaar.
'k Zag daar een mij bekenden pater van 't convent
Der Predikheeren te Utrecht, zeer gezien aan 't huis
Van Borssle, wien hij, naar men zegt, veel dienst bewees
In d' oorlog, dien de graaf met bisschop Willem had.
De aanwezigheid diens monniks in de buurt van 't hof,
En hier te Delft, juist dezen nacht, geeft me achterdocht
Of soms ook dit geheim hem toevertrouwd kan zijn.

WOUTERS.

Ik breng den paap zoo aanstonds boven.

HERMANS.

Ei! bedaard!
Dat Aartsen die hem kent, hem noode in onzen kring.

AARTSEN.

Ik leid hem boven.

HAVEMAN *die van tijd tot tijd naar 't gesprek geluisterd heeft.*

Ei! laat hier ons toch met rust.

KOENSSEN.

Al weêr bemoeiing met wat ons niet aangaat.

Digitized by Google

II.

HERMANS. WOUTERS. HAVEMAN en KOENSSEN *aan het verkeerbord.*

WOUTERS.

Dit
Begrijp ik niet, vriend Hermans, zoo uw gissing juist
En hier een aanslag feitlijk reeds in werking is,
Wat Aloud in het oog mag hebben, met ons dien
In raadslen aan te brengen.

HERMANS.

Dubbelhartigheid
Is 't wezen van dien veinsaard. Wie begrijpt hem ooit?

WOUTERS.

Maar dan zijn heulen, naar het schijnt, met onzen schout?
Een schout is ook een wezen van een dubble soort,
Half graaflijk ambtenaar, half poorter, en gelijk
Een vleermuis die vier pootjes toont wanneer hij maat
Met de ossen zijn wil; maar wanneer 't hem beter voegt
Te gagglen met de ganzen [1]) in de stad, dan spreidt
Hij fladdrend meê de vlerken uit.

[1]) *Ossen* en *ganzen* waren spotnamen van de edelen en de stedelingen. De vorst werd even zoo aangeduid door den naam van *leeuw,* als tegen wiens tanden en klauwen de ganzen door omheiningen moesten beveiligd worden, en de boeren door die van *kalveren* en *schapen* als domme en weerlooze schepselen.

Digitized by Google

HERMANS.

Dat is een scherts
Van slecht allooi: de man en 't ambt zijn beter waard.
Een schout, oprecht en trouw, aan 't hoofd der burgerij
Is ons een kostlijk man, die elk gemeen belang
Zoekt vast te knoopen aan 't belang der stad, en pleit
Voor ons bij 't hoog gezag, gelijk voor dit bij ons.
Dat onze schout van 't geen er gaande is weet, dat moet
Ons juist bedachtzaam maken en gerust doen zijn.
Schout Meerveld is geen man om ooit zich om den tuin
Te laten leiden. Ieder die hem kent, weet ook
Hoe zijne aanneemlijkheid gelijkt naar die van 't staal.
En vuurger voorstand van der poortren rechtsgebied
En vrijen handel is er niet in 't gansche land.
Wat hier gedaan moet worden is hem wel vertrouwd,
En 't past ons nooit te treden in eens andren ambt.
Nogtans 't verhoor des paters heeft misschien zijn nut.

III.

AARTSEN. BOUDEWIJN. WOUTERS. HERMANS. HAVEMAN en KOENSSEN.

AARTSEN, BOUDEWIJN *voorstellende, terwijl* HAVEMAN *en* KOENSSEN *van 't verkeerbord opstaan.*

De eerwaarde Predikheeren-broeder Boudewijn!

Digitized by Google

WOUTERS (*tot* BOUDEWIJN).

Wij dachten dat zich in een uitgelezen kring
De kloosterbroeder beter op zijn plaats bevond,
Dan in de woeling der taverne daar beneên
Bij drank en snarenspel en veler los geklap.

BOUDEWIJN.

Dank voor de oplettendheid! Onze ordesregel zegt,
Dat we overal op onze plaats zijn waar een woord
Van vrede of godsvrucht noodig is of nut kan doen.
Maar aan te nemen dat deze uitgelezen kring
Nog meer het waakzaam oog van onze heilge kerk
Behoeft dan 't los gezelschap dat 'k beneden vond,
'k Heb daar geen vrijheid toe.

WOUTERS.

't Zal dan ook zeker zijn,
Omdat in hoven en kasteelen bovenal
De Booze steeds zijn strikken spant, dat Borssles hof
En 't huis te Teilingen en 't slot van IJselstein
Zoo vaak dat waakzaam oog behoeven.

BOUDEWIJN.

Achtbre heer!
Mijn gangen schijnen u bekend: dus ook wellicht,
Hoe 't graaflijk huis van Luxemburg, van 't Stichtsch convent
Onze ordebroeders heeft bekomen, die aan 't hof
En in de steden en de dorpen van dat land
Door woorden des geloofs 't behoud van eendracht, rust

Digitized by Google

En goed vertrouwen tusschen overheid en volk
Bevorderd hebben.

HERMANS.

Ja; en na een bittren strijd,
Toen daar de burgerij in opstand, fel verwoed,
Het graaflijk hofgezin had uit de stad verjaagd
En in 't Mariëndaalsche klooster maanden lang
Heeft opgesloten — en 't regeeren zelf beproefd.

BOUDEWIJN.

Gij schijnt, heer schepen, met de zaken daar bekend.
Terecht: wie in het stadsbestuur zijn zetel heeft
Moet kunnen wijzen op 't geen elders is gedaan
En wat daaruit ontstond.

HERMANS.

Alleen is mij de naam
Ontgaan des landvoogds, die 't bewind toen heeft gevoerd
In naam des jongen Hendriks, en die door zijn trotsch
En overstreng bestuur wel orde en veiligheid
Op 's heeren wegen in dat land heeft doen ontstaan
Maar 't volk verbitterd en geprikkeld tot verzet.

BOUDEWIJN.

't Is Godfried heer van Esch geweest. Gij weet dus ook,
Hoe 't gansche volk geboet heeft, en vergiffenis
Heeft moeten smeeken van den graaf. 'k Heb uit den mond
Van menig Luxemburger op zijn sterfbed nog
't Berouw vernomen over zijn godloos bedrijf,

Digitized by Google

Door 's vorsten stedehouder als een schelmsch tiran
Ten toon te stellen tot een prooi van 't woest gemeen,
Bespot te hebben eene onschendbare oppermacht
Gevestigd op den grond van 't Katholiek geloof.

WOUTERS.

Zoo dat een les is die gij ons komt preeken, paap,
Leer dan ons ook eens, wat te doen, wanneer 't gebeurt
Dat één de volmacht, tijdlijk hem verleend, misbruikt
Om aan zijn volk den vorst te ontronslen en zich zelf
Te plaatsen op dien heilgen grond van d' oppermacht.
Er is zoo iemand, naar ik meen, u wel bekend:
En ons te wijzen hoe hem 't best te keer te gaan
In d' aanslag dien hij smeedt, zal meer van dienst ons zijn
Dan op te raaklen wat bij vreemden is geschied.

BOUDEWIJN.

Indien 't een plicht was van de steedlijke overheid
De daad te keer te gaan, door u, naar 't schijnt, bedoeld,
Dan diende een schepen wel te weten, welk een weg
Voor hem te kiezen is. Maar is 't een zondig werk,
Zijn vorst, die in 't gevoel der zwakheid van zijn jeugd
De leiding zijns persoons en van het landsbestuur
Vrijwillig aan een voogd en ruwaard toevertrouwt,
Te willen dwingen van die leiding en voogdij
Zich los te maken, dan moet u dit ordekleed,
Heer schepen, doen bedenken, dat het geen ge een les
Genoemd hebt niet geheel misplaatst was in mijn mond.

Digitized by Google

WOUTERS.

Genoeg! daar komt de schout.

(*Allen behalve* BOUDEWIJN *gaan den schout te gemoet.*)

IV.

MEEREVELD. BOUDEWIJN. HERMANS. WOUTERS.
KOENSSEN. HAVEMAN.

DE SCHEPENEN *door elkander.*

Wat brengt gij nieuws, heer schout?

MEEREVELD *tot* BOUDEWIJN.

De eerwaarde vader hier?

BOUDEWIJN.

Een hoffelijk verzoek
Heeft straks tot dezen kring den toegang mij verleend.
Maar mocht misschien hier over iets te spreken zijn
Waarom mijn bijzijn min gewenscht zou wezen: 'k ga.

MEEREVELD.

Neen, blijf. 't Is nacht en 't wordt op straat onrustig. 't Kon
Voor u niet veilig zijn. Men heeft mij aangebracht
Hoe in taverne en herberg pater Boudewijn
Gesprekken heeft gevoerd, gepast wel in zijn mond,

Digitized by Google

Maar niet voor lieden wien de gang van 't landsbestuur
Te klagen of te gispen geeft, zoodat een woord
Waarin de lof verkondigd wordt van 's graven voogd,
Vooral bij kan en kroes, in 't reeds verhitte brein
Den haat in lichterlaaie vlam ontsteken moet.
Blijf: voor mijn oog zal u noch hoon noch leed geschien.

(*Tot de schepenen.*)

En nu, mijn vrienden, 't nieuws? Ik weet met zekerheid
Dat Borssele en de burchtgravin met onzen graaf
Op weg zijn naar Schiedam, en verder naar de Maas,
Om scheep te gaan naar Zeeland. 't Voegt geen onderdaan,
Geen overheid van onze steden heeft ook 't recht
Den vorst te binden aan zijn zetel, of den weg
Te sperren waar 't hem langs gelusten mag te gaan.
Maar 'k vrees dat in de stad aan onze zorg vertrouwd
Een gisting zal ontstaan, waar 'k reeds 't begin van zag.
Er waren poorters laat in d' avond nog bijeen
In 't wijnhuis van Mas Pieters vóór de Haagsche poort.
De waard had aan zijn gasten juist 't verhaal gedaan,
Hoe daar een reisgezelschap was voorbijgegaan
Met spoed gekomen uit den Haag en voortgereisd,
Toen in galop een edelman is aangesneld
En afgestegen om zijn paard, schier ademloos,
Een oogenblik van rust te gunnen. Aan het hof
Was, volgens zijn bericht, de ontsteltenis ten top
Door 't raadloos kermen der gravin, en reeds begon
't Geheele dorp in roer te komen en het volk
Bijeen te scholen, roepend om hun lieven graaf.
Goed ruiter was hij nu vooruitgezonden, om

Digitized by Google

Op 't spoor der vluchtenden te komen en, kon 't zijn,
Den graaf te ontzetten met der ingezeetnen hulp.
De drinkebroeders hebben dit verhaal terstond
Ter stad in, waar nog wijn- en bierhuis open was,
Verspreid. Wie reeds ter rust zijn worden opgeklopt,
En Krijn de brouwer roept de burgerij bijeen.
Die Vlaming, wien het hier te Delft is welgegaan
Doordien het in ons Holland regel is en wet
Den nijvren vreemdling hulp en steun van de overheid
Te schenken, blaast het vuur van haat en oproer aan,
Dat tegen Borssele en diens opperlandsbestuur
Door eedlen mij bekend hier heimlijk is gestookt.
Ik kan niet gissen wat dien vreemden grijsaard drijft
Door rustverstoring ons te loonen voor 't onthaal.
Maar 'k heb de poorters die ter wacht zijn dezen nacht
Tot waakzaamheid vermaand, en hun op 't hart gedrukt
Geen samenrotting toe te laten van wie 't zij.

WOUTERS.

Een schoone rol die dan ons Delft vervullen zal
In 't hachlijkst uur door Hollands graaflijkheid beleefd:
Een wolf rooft voor ons oog het lam, en wij zien 't aan.

MEEREVELD.

't Komt mij toe, schepen Wouters, door bevel en daad
Te leeren wat ons Delft te doen heeft in dit uur.
Wanneer 't behoud der rust op 't grondgebied der stad
't Noodzaaklijk mocht doen zijn de schuttersgildebroers
Van d' een of d' andren boog te noodigen tot hulp,
'k Verzuim dan zeker niet in de allereerste plaats

Digitized by Google

Den raad te vragen van der schuttren ouderman.
Maar d' openbaren wapendienst der poorterij
Te reeglen naar 't behoort is de ambtsplicht van den schout.
'k Beoordeel niet de daad door Borssle thans beproefd.
Maar even als de graaf vrijwillig zijn bestuur
Een landvoogd toevertrouwd heeft, kan hij ieder uur
Wanneer het hem gelust dien lastbrief doen te niet.
Roept hij ons dan ter heirvaart tegen wie 't ook zij,
't Is dan eerst tijd van onzen moed en poortertrouw
Met boog of strijdkolf blijk te geven aan 's lands heer.
Is onze stad bevoorrecht door de graaflijkheid,
't Was op beding den graaf te dienen naar zijn wil.
Zal dit de dank zijn der gemeenten, haren heer
Door dwang te brengen tot hetgeen zijn wil niet is?

WOUTERS.

Genoeg, de nacht spoedt voort.

(*Men hoort buiten geschreeuw en gejuich.*)

MEEREVELD.

't Wordt woelig ginds op straat.
Ik ga...

HERMANS.

Men is daar bezig, u, heer schout, en ons
De teugels uit de hand te nemen.

(*Eene onstuimige menigte met* KRIJN *den brouwer aan 't hoofd vertoont zich aan de deur.*)

Digitized by Google

V.

De vorigen. KRIJN *de brouwer. Een hoop volks.*

MEEREVELD.

Wat is dit?

(*Tegen* KRIJN, *die naar voren dringt*)

Hei vriendschap! weet, 't is hier geen plaats voor iedereen.

KRIJN.

Is hier de overheid te vinden, dan is hier voor ons ook plaats.
Schout, wij hebben 't stuk vernomen, hoe graaf Jan wordt weggevoerd,
En wij vragen wat gij voorhebt tot verhindring van 't schandaal.

MEEREVELD.

Rust en orde hier te houden, en te straffen wie haar stoort.
Wil de graaf zijn hof verlaten, wat gaat dit ons burgers aan?

KRIJN

Of 't een reisje van vermaak was, en of Borssle niet bestond!
Neen: de landheer wordt gemuilband door een dwingland weggevoerd:
En dat dwangtuig stuk te breken, dat is plicht en burgertrouw.

EENIGE STEMMEN.

Vader Krijn heeft wel gesproken, vader Krijn is onze man.

Digitized by Google

MEEREVELD.

Mannen burgers, weest voorzichtig. Stokers deugen bij ons niet.
't Hollandsch bloed heeft warmte te over, en 't behoeft niet aangezet.

KRIJN.

Schout! ik weet wat dit wil zeggen. Hollandsch bloed is 't mijne niet.
Waarschuwt gij voor vreemde stokers, 'k denk gij waarschuwt dan voor één:
Ik, de Vlaming, ben die stoker. Hoor dan nu, waarom ik 't ben;
Gij ook, burgers, moet het weten, wien ge in Krijn den brouwer hebt.
'k Leefde in Vlaandren op mijn landhoeve, en ik had een eenig kind,
O zoo schoon, en van haar moeder, vroeg gestorven, 't evenbeeld
Eens, verdwaald op onze velden, kwam een jeugdig edelman
Vluchtling uit deZeeuwsche streken, door vervolgers nagespoord.
Smeekend om een schuilplaats vragen, en zij werd hem toegestaan.
'k Had hem dagen lang verscholen, toen 'k, o God wat schrikbre nacht!
Uit den slaap gewekt, mijn Clara, 't zestienjarig maagdelijn,
IJslijk met een zwaard doorstoken heb zien wentlen in haar bloed.
En de jonker was verdwenen, en ik riep vergeefs om wraak;
Spoorloos wist de wulp te ontsnappen onder 't mom eens valschen naams.
O 'k ontvlood de plaats des gruwels; 'k zwierf tot 'k aanlandde in uw Delft,
Waar ook voor den nijvren vreemdling vrijheid heerscht en vriendschap woont.

Digitized by Google

't Nieuwe leven gaf verstrooiing in 't bedrijvig stadsgewoel,
En de wraaklust die mij opjoeg tegen iedren edelman
Sliep in uw gezellig Holland door 't verloop der jaren in.
Maar, nu 't gloeien onzer gramschap over Borssles dwangbestuur
Weer de veete heeft ontstoken tegen 't Zeeuwsche jonkerbloed,
Blaakt op nieuw het vuur der bloedwraak in deze oude vaderborst.
'k Wil nu voorgaan. Wie wil volgen? Weg met Wolferd! leef graaf Jan!

EENIGE STEMMEN.

Vader Krijn heeft wel gesproken; vader Krijn is onze man.

BOUDEWIJN.

Vrienden, foei! dat is een weerklank op een duivelsch' oproerkreet.
'k Bid u laat u niet verstrikken door een dwazen eigenwaan
Die de machten wil weêrstreven door Gods almacht u gesteld.
Denkt dat deze heer van Borssle 's graven stedehouder is,
Door den zoon uws lieven Floris vrij en wettig aangesteld.
Denkt dat zoo gij vuist en knuppel stelt in plaats van 't wettig recht,
Ge aanstrijdt Godes openbaring, en den Heilgen Vader hoont,
En de doemspraak u zal treffen onzer eeuwge heilge kerk.
Knelt en hindert u somwijlen 't klemmen van een streng bestuur,
Vraagt dan of gij 't kunt ontberen bij uw rustloos driftgewoel,
En werpt niet omver het steunsel van uw eigen volksbestaan.
Of schijnt u het juk te pijnlijk, waar u de overheid meê drukt,
Onderwerpt uw christenzielen aan 't geen God de Heer u schikt,
En loopt de allerhoogste Wijsheid niet vooruit door eigen wil.

Digitized by Google

'k Ga nu heen. Heer schout, gij vreesdet, dat dit volk mij leed zou doen;
Burgers, 'k stel mij u ten offer, zoo ge een offer noodig acht.
Zoekt ge mij: ik heb mijn intrek in ons Terminarishuis [1]).

(*Hij gaat heen, en de aanwezigen maken in eerbiedige houding ruimte om hem te laten vertrekken.*)

KRIJN.

Zoo die monnik hier bescherming tegen onzen moedwil zocht,
't Was dan noodelooze voorzorg. Eerbied voor het kleed der kerk!
Maar wanneer de graaf, dien we eeren wijl hem God ons gaf tot heer,
Ons zijn paard zendt of zijn ezel, of een tijger of een wolf,
Om de hond te zijn der kudde, hem als herder toevertrouwd,
Dan gedwee zich laten schoppen of vermorzlen in hun muil,
Mag het lot van 't weerloos schaap zijn, 't is de deugd niet van een man:
En uw Holland, ook mijn Holland, is, Goddank, geen schapenland.

EENIGE STEMMEN.

Vader Krijn heeft wel gesproken, vader Krijn is onze man.

MEEREVELD

Dat is krachttaal. Wel gesproken, vader Krijn! ik zeg het meê.
Maar, mijn vrienden, laat u raden: dwingt getrouwe poorters niet,
Met hun schout aan 't hoofd aan muiters 't hoofd te bieden door geweld.

[1]) De kloosterbroeders wien vaste grenzen *(termini)* waren aangewezen, binnen welke zij hunne werkzaamheden moesten bepalen, werden *Terminarii* genoemd en de huizen waarin zij hunnen intrek namen en tijdelijk verblijf hielden *Terminarishuizen.*

Digitized by Google

Eenmaal de oproerkreet vernomen, en 't gepeupel is op straat.
Alles spat dan uit elkander, en de razernij houdt huis.
Wilt ge zoo uw wil doen gelden, wee dan, wee onze arme stad,
Zoo het strafgericht moet volgen en Gods wet vergelding eischt.
Nauwlijks is aan onze steden 't kostbaar voorrecht toegestaan,
Meê ter dagvaart op te komen en te pleiten voor haar recht,
Of wij zouden 't gaan verbeuren? Vrienden, luistert naar mijn raad:
Weldra zal het dagvaart wezen, dan moet Borssles zaak beslist,
Maakt het pleit van recht en rede niet onmooglijk door uw drift.

VI.

De vorigen. ARENDS.

ARENDS (*door de menigte heen dringend*).

Schepen Wouters moet ik hebben.

WOUTERS.

Schepen Wouters? Die is hier.

MEEREVELD.

Wat brengt hopman Arends?

ARENDS.

Onzen ouderman 't bericht, heer schout,

Digitized by Google

Dat zijn schuttren ook de kolder schijnt te varen in den kop.
Tal van kloveniers en schutters, door het nachtrumoer gewekt,
Maakt zich op om uit te trekken zonder orde, zonder hoofd.
'k Heb degenen die 'k ontmoet heb onzen boogaard aangeduid
Als de loopplaats om te wachten wat onze ouderman beveelt.
'k Zal het liever maar verzwijgen wat me al zoo is toegeduwd.
'k Geef u 't antwoord naar den inhoud; 't kwam van allen hierop neêr:
„Boven ouderman en hoplui, schout en scheepnen en baljuw
„Staat graaf Jan onze opperhoofdman, en wenkt hij om hulp, wij gaan."

KRIJN.

Hoort gij 't, mannen burgers, hoort gij 't? Ook de burgerridderschap,
Ook het volk van d' eedlen booge roept om wraak en snelt ter hulp.
Burgers, ons, ons past het voorgaan: u gaat Krijn de brouwer voor.

EENIGE STEMMEN.

Vader Krijn heeft wel gesproken, vader Krijn is onze man.

(*De menigte met Krijn aan 't hoofd verwijdert zich met onstuimig rumoer.*)

Digitized by Google

VII.

MEEREVELD. WOUTERS. HERMANS. KOENSSEN. HAVEMAN. AARTSEN. ARENDS.

MEEREVELD.

Wel, schepen Wouters, meent gij nu nog dat een woord
Van hunnen ouderman de schutters in bedwang
Kan houden? — 'k Dring u thans uw eersten plicht op 't hart,
Te zorgen dat door hen aan niemand leed geschied:
Voor hen zijt gij aansprakelijk, heer ouderman!

WOUTERS.

Aanspraaklijk is de dwingland die tot opstand dwingt.

MEEREVELD.

Ontijdig opgehitst, bekoopt het volk dien duur.
Te dikwijls wordt het in uw broederschap gepreekt:
„De schuttersrok is 't kleed der vrije burgerij."
Maar wat den burger vrij moet maken, vraagt men nooit.
Vriend Wouters, hoor: volksvrienden, zoo verhit als gij,
Zijn booze geesten die de duivel zendt in 't land,
Om 't volk door vrijheidsschijn te lokken in 't verderf.
'k Ga nu mijn poorters zien, en sterken tot hun plicht.

HERMANS.

De teugels zijn wij kwijt: 't gepeupel is de baas.

Digitized by Google

HET DERDE BEDRIJF.

Het tooneel stelt voor een vertrek in het Steenhuis bij daglicht.

I.

VAN BORSSELE. MEEREVELD.

BORSSELE.

Dit is het Steenhuis, meen ik. Laat de schout van Delft
Wel toezien wat hij doet, met in een kerker plaats
Te geven aan den plaatsbekleeder van 's lands heer.

MEEREVELD.

Heer Borssle, 't is een schuilplaats die 'k u bied, niets meer.
In d' afgeloopen nacht heb 'k vruchteloos gepoogd
De poorters en de schutters en 't gemeen der stad
In toom te houden: alles stoof in woeste vaart
Ter poort uit, om hun lieven graaf, dus schreeuwde men,
Te ontzetten en terug te brengen bij zijn volk:
En toen mij straks bericht werd dat uwe edelheid
Werd door een hoop gewapend volk naar onze stad
Geleid, heb 'k mij terstond begeven naar de poort

Digitized by Google

En van het volk verkregen, dat de huivekar
Waarin uwe edelheid gezeten was, bevrijd
Van 't dreigend samendringen van dien woesten hoop,
Ter leiding door de stad wierd toevertrouwd aan mij
En weinig poorters, goed gewapend: en dit zelfs
Zou niet gelukt zijn, zoo niet de onweêrsbui, die straks
Hier over stad en omstreek losbrak in 't gedrang
Verwarring had gebracht. Maar 't volk op markt en straat
Groeit weder aan, en wordt al meer verhit, zoodat
Er licht, waar 't met geweld een weg zich breken kan,
Geen veiligheid meer is voor 't voorwerp van zijn toorn.
Doch tot dit goed versterkt en goed gesloten huis
Vindt niemand toegang zonder oorlof van den schout.

BORSSELE.

'k Ben in de macht dus van de magistraat van Delft!

MEEREVELD.

'k Begrijp hoe diep 't de fierheid van een edelman
Zoo hoog geplaatst in macht en aanzien, grieven moet
Beschermd te worden door de hand eens stedelings.
'k Begrijp ook dat een hoofd van poorters wordt mistrouwd
Door 's graven landvoogd, als die voogd heer Borssele is.

BORSSELE.

Wat wil dat zeggen, schout?

MEEREVELD.

Heer Borssle, dit alleen:
Geen stad is voor den landzaat meer een toevluchtsoord

Digitized by Google

Van burgervrijheid tegen dwang en knevlarij,
Wanneer de heer des lands gedwee den leiband volgt
Van d' adeldom: en wie dien leiband heeft in hand
Is in het oog van poorters geen betrouwbre vriend
En hem weerkeerig ieder poorterhoofd verdacht.
'k Sta, rond gesproken, zóó als poorter over u.
Maar wie zijn ambtnaarsplicht met eerlijkheid betracht
Blijft, wat hij prijze of laak, zijne ovrigheid getrouw.
Zoolang de sleutels van dit huis in deze hand
Gelaten worden en mij de adem niet begeeft,
Zal 's graven stedehouder hier geen leed geschien.

BORSSELE.

Wat wil dan 't volk?

MEEREVELD.

Het volk, wanneer 't aan 't hollen is
Slaat door tot razernij en volgt geen wil, maar drift.

BORSSELE.

Ja, razernij! en 'k word gewroken zoo ik val.
Meent gijliên, burgers, dat een zwakke graaflijkheid
Uw heil zijn en den steden vrijheid geven zal?
En nu een vorst, wien alles tot zijn taak ontbreekt,
Een man zijns harten tot zijn stedehouder kiest
Om krachtig in het spoor zijns vaders voort te gaan,
Nu roept gij: „Weg met dezen: 't is een dwingeland
„Want — hij is ook een van het adellijk gebroed."
't Is dom en dwaas!

Digitized by Google

MEEREVELD.

Maar zoo, heer Borssle, spreek ik niet.

BORSSELE.

'k Weet, gij ziet beter wat de tijd eischt voor ons volk
En wat het vraagstuk voor de toekomst is van 't land:
Vooroordeel evenwel en vrijheidsdrift doen soms
Een helder oog te kort zien. Weet, zoo Borssle valt
En Hollands graaf zijn kracht moet putten in een raad
Van edelen, jaloersch, gelijk het altijd gaat,
Op hem die, boven hen verheven, buiten hen
Zijn steun vindt: spoedig breekt de tijd dan aan, waarin
Al wat het Hollandsch gravenhuis begonnen heeft
Tot fnuiking der belagers van der steden recht
En 't heil des volks, voor langen tijd te loor zal gaan.
Maar, zeg mij, waar is Aloud? 'k Wensch hem hier te zien.

MEEREVELD.

Uwe edelheid zal, denk ik, in den heer baljuw
Zich jammerlijk bedrogen vinden. 't Is door hem
Dat hier reeds vroeg de zekerheid verkregen is
Der reize, die bij 't volk zoo groote ontsteltenis
Te weeg, en zelfs het grauw heeft op de been gebracht.
Toen 't oproer aanwies, en reeds hoop bij hoop de stad
Verliet, heb 'k den baljuw verklaard, dat ik niet meer
In staat was 't volk te keeren met het klein getal
Van poorters dat mij nog gehoorzaam bleef. Ik dacht
Hij had met zijn gevolg, krijgshaftig uitgedost,
Slechts dreigend zich te toonen, en 't was uit geweest.

Digitized by Google

Een schouderophaal was al 't antwoord dat ik kreeg.
'k Weet, dat hij daarop met den wapenstoet, waarmeê
Hij hier gekomen was, den weg naar Rotterdam
Is ingeslagen, om naar 't hoofdkwartier voor Dord
Terug te keeren; en een hoofdman uit dien stoet,
Naar 'k hoor, heeft zich beroemd, dat Dord op nieuw bestormd,
Nu weldra bukken zal voor Alouds heldenzwaard
En zonder hulp der Zeeuwsche vloot.

BORSSELE.

't Verbaast mij niet.
't Is maar een proefje van de doornen van 't bewind.
Bekleed met ambtsmacht steekt men hoogren naar de kroon
Uit eerbejag en hebzucht.

MEEREVELD.

Maar, zoo hoog geplaatst,
Baljuw?

BORSSELE.

't Baljuwschap, zoo 't niet vindt een opperheer
Met mannenvastheid, is een stormram in het land.
Satrapen hebben wereldrijken wel verscheurd.
Maar spreek: hoe nu van hier te komen in den Haag?
En is de burchtgravin in veiligheid?

MEEREVELD.

Zoolang
Het Delfsch gepeupel meester is op markt en straat,
Sta 'k voor een vrijgeleide van uwe edelheid

Digitized by Google

Niet in. De burchtgravin door pater Boudewijn
Behendig aan 't gewoel onttrokken, is gebracht
In 't huis tot herberg voor de paters ingericht.

BORSSELE.

En wie bewaard wordt door de mannen van de kerk
Is wel bewaard. — Maar kunt gij reeknen op de trouw
Der poorters aan wier hoofd gij straks mij herwaarts bracht,
En op uw scheepnen?

MEEREVELD.

Voor die poorters sta ik in.
'k Bespeurde ook, hoe 't gegoede deel der burgerij
Met schrik het dreigen van het grauw begint te zien;
En van de magistraat is schepen Wouters zelfs
Verslagen, nu aan hem en ons 't gezag ontvalt.

BORSSELE.

't Is meer gezien bij stokebranden onder 't volk.
De groote menschen zijn als jongens op de straat:
Eerst zwetsen wie de stoutste is in baldadigheid,
Maar nauwlijks heeft een ingeworpen vensterruit
Door 't rinklen luid doen hooren wat men dreef,
Of 't heldenvolkje stuift van schrik uiteen.

MEEREVELD (*schepen Hermans op den achtergrond ziende verschijnen*).

Maar wie
Aldus geschetst mag worden, schepen Hermans niet.

Digitized by Google

BORSSELE.

Neen: evenmin als gij. Ik ken dien schepen wel:
Een vrijheidsman, geen oproerhaan.

MEEREVELD.

Met hoofd en hart
Aan 's graven dienst verknocht. Ik heb ook op dien grond
Aan hem 't beschermen van dit steenhuis toevertrouwd,
Terwijl ik zelf naar buiten ga, of 't mooglijk is
Het volk, door 't onweêr straks verstrooid, te keer te gaan
In 't zamenscholen. — Maar een oogenblik verlof!
'k Zie schepen Hermans die mij wenkt.

(*Hij gaat naar Hermans en komt na eenige woorden van hem vernomen te hebben terug.*)

Hij geeft bericht,
Dat aan de voorpoort zich de heer van Voorne bij
Mijn poorterwacht heeft aangemeld en wenscht terstond
Te worden toegelaten bij uwe edelheid,
En tevens, dat aan de achtersluippoort van 't gebouw
Door pater Boudewijn geklopt wordt.

BORSSELE.

Ik begeer
Mijn zoon te spreken, maar men late ons hier alleen.
De predikheer worde ingelaten. 'k Spreek hem straks.

MEEREVELD.

Heer Borssle, 'k heb zoo even voor de veiligheid

Digitized by Google

Van dit gebouw mij borg gesteld: 'k heb dat gedaan
In de onderstelling dat ik hier als schout alleen
Met mijn vertrouwden schepen en mijn poorterwacht
Zou meester zijn; maar 'k neem 't gegeven woord terug
Nu hier de toegang ook aan vreemden wordt vergund.

BORSSELE.

'k Wacht hier mijn zoon. Toch blijf ik op u reeknen, schout.

(*Na het vertrek van Meereveld en Hermans blijft hij eenige oogenblikken in gepeins verzonken.*)

II.

VAN BORSSELE. VAN VOORNE.

BORSSELE.

Brengt jonker Gerard van zijn moeder goed bericht?

VOORNE.

Ik heb een andren last, heer vader. Maar vooraf
Zij 't aan den zoon der burchtgravin vergund, een blaam
Die op geen Voorne kleven mag, uit uwen geest
Te doen verdwijnen. Al wat 'k gistren in den raad
Wat warm gesproken heb, was, op mijne eer, de stem
Van mijn geweten, niet van een complot. Te jong,
Maar naar mijns vaders wil, in 's graven raad gebracht,

Digitized by Google

Heb 'k lang eerbiedig goedgekeurd wat zijn gezag
Als oorbaar voor 's lands dienst den raad heeft voorgesteld.
Maar toen 'k den storm heb op zien steken, en bespeurd
Op wie 't gemunt was, dreef mij eergevoel en plicht,
Om niet door zwijgen steun te geven aan den waan
Alsof er met volharden niets te vreezen was.
Naar Duivenvoorde of Zandhorst en hun haatgestook
Heeft Voorne nooit geluisterd,

BORSSELE.

Meent gij, 't geen ik gis
Daar 'k namen hoor, dat inderdaad een eedgespan
Bestaat.

VOORNE.

Ik vrees het.

BORSSELE.

Ik begrijp u: 't is genoeg.
Maar hoe verliet ge uw moeder en wat bracht u hier?

VOORNE.

Toen uit het vaartuig, aangehouden op de Maas,
Wij 't laatst aan land gekomen, eerst den graaf, toen u
Te midden van een volkshoop zagen weggevoerd,
Zijn we ook teruggereden door veel volk omringd,
Waarvan de donderbui ons later heeft verlost.
Terwijl 'k alleen dus naast mijn moeders reiskoets reed
En 't wolkgevaarte in regenplassen nederviel,
Kwam pater Boudewijn bij Delft ons in 't gemoet

Digitized by Google

En meldde dat heer Borssle hier in 't Steenhuis was.
'k Heb toen mijn eedle moeder in haar kracht gezien.
Ofschoon de smart in 't overstelpt gemoed der vrouw
Zich lucht door tranen gaf, bleef zij haar zelve, en steeg
Met vastberadenheid den wagen af en riep:
„Rijd door en zoek den graaf op, Gerard, 'k laat u los.
„Wie in een moordkuil van zijn hatren haar gemaal
„Alleen moog kunnen laten, uwe moeder nooit!"
Ze is toen te voet en door den predikheer geleid
Een zijpad ingeslagen om een stillen weg
Te vinden naar de stad. 'k Reed door tot voor de poort.
'k Heb daar den graaf omstuwd gevonden door een stoet
Van eedlen en gevolg van knapen uit den Haag.
Zijn hoogheid wenkte mij terstond en zeide toen:
„Zoek gij den heer van Borssele op, en uit mijn naam
„Zult gij hem zeggen dat 'k de leden van mijn raad
„Naar Delft doe gaan, om heden nog aldaar met hem
„'t Gebeurde van den dag te nemen in beraad,
„En te overleggen wat er dient gedaan. Hij heeft
„Mijn lastbrief: naar die volmacht handle hij." De stoet
Is daarop naar den Haag getogen. 'k Heb volbracht
Wat mij gelast werd.

BORSSELE.

Zijn er reeds van de eedlen hier?

VOORNE.

'k Heb Ammers, van der Laan en Zandhorst in den stoet
En op mijn weg gezien.

Digitized by Google

BORSSELE.

Dat zijn mijn vrienden niet.

VOORNE.

Zoo 'k iets vermag, ik stel mij tot uw dienst bereid.

BORSSELE.

Zal 't voor den ruwaard of voor Hedwigs vader zijn?
Maar — 'k wil geen antwoord op die vraag. Vooreerst dan dit:
Men zie vooral in mij hier geen gevangne — 'k ben
Lasthebber en bestuurder van de graaflijkheid.
De schepen, die hier in het afzijn van den schout
Bevel voert — en gij zult hem vinden in 't gebouw —
Worde uit mijn naam door u verwittigd, dat alhier —
De zale der regenten is daartoe geschikt —
Nog heden 's graven raad vergadren zal. Daarbij
Doe hem den drang van 't tijdsgewricht verstaan, maar denk
Hoe teêrgevoelig ook de vroomste poorter is.
Voorts worde door uw zorg aan de eedlen van den raad
Die in de stad of zijn of komen, aangezegd
Dat voor de raadsvergadering, waartoe de graaf
Naar Delft hen heeft bescheiden, 't Steenhuis is bepaald.

VOORNE.

Zou soms mijn afzijn daar ook beter dan mijn stem
Gepast zijn?

BORSSELE.

Neen: 't zou laf zijn zoo gij u onthieldt:

Digitized by Google

En laf van mij 't u aan te raden. Moet uw woord
Van heden 't woord van gistren zijn: vrees niemand; vraag
Alleen bij uw geweten raad, en wees oprecht
En spreek en handel naar het licht dat in u is.
Gun voorts mij dezen dienst nog: pater Boudewijn
Is binnen deze muren; 'k wensch hem hier te zien.
En — als ik nu mijn hand den heer van Voorne bied,
Zal 'k dan zijn handschoen voor mijn voet geworpen zien?

VOORNE.

Dat woord — ik sprak het slechts voorwaardlijk; en voor mij
Is de afreis met den graaf in d' afgeloopen nacht
Nog 't antwoord niet op 't geen door de eedlen, ook door mij
Verlangd is. 't Moet eerst heden blijken in wat zin
Ik heb te handlen. Zoo 'k intusschen met den man,
Dien 'k als gemaal van mijn geliefde moeder eer
Een handdruk wisslen mag, het zal een kracht mij zijn
Tot onbeschroomd vervullen van mijn plicht.

BORSSELE.

Ziedaar!

(*Zij geven elkander de hand en Voorne vertrekt.*)

III.

VAN BORSSELE.

Uw hart is beter, jonker, dan uw hoofd. Dat nu
Zijn blik meer juist den toestand ziet van 't oogenblik,
Dat moet hem door zijn moeder ingegeven zijn.
Zij weet dien weeken geest als was te kneden.

Digitized by Google

IV.

VAN BORSSELE. BOUDEWIJN.

BOUDEWIJN.

Ach,
Heer Borssle, zoo er eenge hulp of eenge dienst
U kan bewezen worden in den aanvalstrijd
Der helsche driften die zich waapnen tegen u,
Spreek.

BORSSELE.

Goede vader! hoe zoo jammrend en ontsteld?
Of wordt de burchtgravin met eenig leed bedreigd?

BOUDEWIJN.

Zoolang het mij vergund wordt aan de burchtgravin
't Beschermend dak te leenen van ons fraterhuis
Heeft de eedle vrouw geen leed te vreezen. Wat me ontrust
Is dit, dat hier van uur tot uur de oproerigheid
Van 't muitziek volk meer algemeen en dreigend wordt.

BORSSELE.

De Delfsche Joden, zegt men, maken 't meest rumoer.

BOUDEWIJN.

Gedweeër lieden dan de Joden zijn er niet
En dankbaar waar, als hier, hen de overheid beschermt.

Digitized by Google

Slechts laster geeft aan hen de schuld van al het kwaad
Door 't gansche land.

BORSSELE.

'k Heb toch uit meengen vromen mond
Een minder liefdrijk oordeel over hen gehoord.

BOUDEWIJN.

Het zijn verstrooide twijgjes, nog door God gespaard,
Van d' eens eerwaarden stam door 's Hemels vloek verdord.
Paus Nicolaus, heiliger gedachtenis,
Heeft mij geleerd, dat voor de kindren Israëls
De kerk gebeden doet, en 't daarom zondig is
Hun door verachting of mishandling leed te doen.
Maar lieden die zich Christnen noemen, doen uw naam,
Als van een offer dat nog heden vallen moet,
Van mond tot mond gaan. Nog misschien zou 't mooglijk zijn
Vermomd uit dit gebouw te sluipen en de stad
Te ontkomen. Dit gewaad is daarom tot uw dienst
En 'k stel mijn lichaam ter beschikking van de wraak.
Mijn levensweg is zelfopoffring, edel heer!

BORSSELE.

De mijne niet? — O neen, ik ben een wereldling,
Ik zoek alleen mijn eigen hoogheid, eigene eer
En eigen voordeel. Ik misbruik de gunst des graafs
En bouw kasteelen voor mijn eigen grootheid op.
Zoo blaast de nijd het volk in 't oor. Maar neen, ik weet,
Gij kent mij beter. Dit bevreemdt me, dat gij meent
Mij ooit te zullen brengen tot een laffe vlucht,

Digitized by Google

Vermomd in dit uw ordekleed. Vermomming is
Bedrog en leugen. 'k Heb daarvan genoeg gezien
Om overkropt te zijn met afschuw van elk mom.
Vergeet mijn Predikheer het heilge dezer pij?
't Gewaad eens dienaars van de kerk moet zijn 't livrei
Van kampioenen tegen Satans leugengeest,
Die elke waarheid, waar ze ontsproot, heeft uitgeroeid,
Voor elken lichtstraal van omhoog een blinddoek houdt,
En overal waar menschen samenzijn, hun preekt
De naaktheid van der dingen wezen voor het oog
Te pleistren en bewimplen en met bont gebloemt
En klatergoud te omhangen. — 't Is de burchtgravin
Die dit bedacht heeft, en gij stemdet toe, niet waar?
De vrouw die liefheeft draagt 't geweten in haar hart.
Genoeg hiervan. 'k Blijf hier. Zeg liever, zoo gij 't weet,
Wat doet de magistraat van Delft voor de orde en rust?
Vertoont de schout zich?

BOUDEWIJN.

Van een poorter heb 'k gehoord,
Dat toen de graaf een wijl vertoefd heeft vóór de poort,
De schout daarheen getroond is door een edelman,
Op hooger last.

BORSSELE.

Weer leugen en bedrog! De schout
Was de eenge man in Delft in staat om mijn gezag
Te doen ontzien; en is u de edelman genoemd
Die hem arglistig heeft verwijderd uit de stad,
Dan kent ge een naam te meer van een verrader. Maar

Digitized by Google

Wie is de roervink die juist hier de burgerij
Dus ophitst tot het uiterst?

BOUDEWIJN.

Sedert jaar en dag
Woont hier een Vlaming, kloek, bedrijvig, welbespraakt.
Door 't aantal huisliên en gezellen in zijn dienst,
Door rondheid en cordaatheid in 't verkeer met elk,
Door 't hoogste woord te voeren in taverne en club
Is Krijn de brouwer een orakel onder 't volk.
Hij stookt het vuur door uw benijders aangelegd,
Omdat de naam die 't voorwerp is van zooveel haat
De naam is van de bloem van Zeelands adel.

BORSSELE.

Ho!
Een oude dienstman der Renessen.

BOUDEWIJN.

Neen: dat niet.
Renesse of Borssele is voor hem om 't even.

BORSSELE.

Dan
Het Vlaamsche bloed! Maar Zeelands adel heeft niet meer
Dan Hollands stam den haat verdiend van Vlaandren.

BOUDEWIJN.

Neen:
Ook dat niet. Maar 'k heb uit zijn mond 't verhaal gehoord,

Digitized by Google

Hoe op zijn landhoeve in zijn Vlaandren, lang geleên,
Hij aan een edelknaap uit Zeeland, op diens vlucht,
Een schuilplaats had verleend, en in een gruwbren moord
Het loon ontvangen heeft voor 't gastvrij dienstbetoon.
De naam des moordnaars bleef hem onbekend. De dorst
Der wraak, zoolang die 't bloed des schuldigen niet vindt,
Zoekt lessching in Zeeuwsch adelbloed, van wien 't ook zij.

BORSSELE.

Moord! —Moordnaar! — Zeg, heeft u die Vlaming meer verhaald?

BOUDEWIJN.

's Nachts uit den slaap gewekt heeft hij het bloedend lijk
Gevonden van zijn dochter, 't eenigst kind, door 't zwaard
Verslagen van zijn wulpschen gast.

BORSSELE.

Rechtvaardig God!

BOUDEWIJN.

De ontroering, eedle heer, die thans uw geest bevangt
Is grooter dan waarvoor 'k u vatbaar dacht.

BORSSELE.

Dat komt
Doordat gij nooit 't geheim gekend hebt van mijn hart.
Geen stervling ooit vernam het van mijn lippen. U,
Getrouwe en vrome dienstknecht van de kerk, mijn vriend,
Zij 't aanbevolen, Gods genade voor mijn ziel

Digitized by Google

Den Heer des hemels af te bidden. Weet dan, ik,
Ik ben de dooder van diens Vlamings eenig kind.

BOUDEWIJN.

Bloedschuldig!

BORSSELE.

Luister. Loop Gods oordeel niet vooruit!
'k Was nog geen twintig jaar. 'k Had, in familiehaat
En veeten opgevoed, baldadig, buiten kamp,
Een der Renessen doodgeslagen. Op de vlucht
Vervolgd, belandde ik daar. De wonderschoone maagd,
Onschuldig, vond behagen in mijn kozerij,
En elken avond als 't gezin ter ruste was,
Vond de afgesproken plaats ons samen. Toen ik eens
Mij op de jacht gewaagd had, laat teruggekeerd
Vermoeid, bedwelmd door ruimer dronk van Rijnschen wijn,
Was 'k in een diepen slaap geraakt, en sliep ik door
Ver over 't uur van onze zamenkomst. Op eens
Door 'k weet niet welk gestommel opgeschrikt, het brein
Door 't scheppen der verbeelding altijd opgevuld
Met spoken van vervolgers, vlieg ik driftig op.
De lamp was uit; 'k trek mijn rapier, ijl onbesuisd
Een donkre ruimte in, waar 'k een menschenvoetstap hoor;
In 't wilde treffend voel ik d' indruk van het staal
En 't vallen van het lichaam voor mijn voet. O God!
Een fluistrend kermen treft mijn ziel als bliksemlicht,
De aanvallge die mij zocht ligt stervend in haar bloed.
'k Weet van hetgeen er verder toen gevolgd is niets,
Dan dat ik vluchtte, rustloos voort, naar Frankrijks grens,
En in den vreemde naar verstrooiing heb gezocht.

Digitized by Google

BOUDEWIJN.

Ontzettend! Maar vergun me een vraag. Is nooit uw hart
Bewogen om den armen vader uw geheim
Zijns rampspoeds te openbaren, tot een zoen met hem?

BORSSELE.

Gewis. Dat eischte de eer der schuldelooze maagd.
Maar bij mijn eersten stap daartoe had, naar 'k vernam,
De vader reeds de hoeve, 't aaklig treurtooneel,
Verlaten, en waarheen wist niemand.

BOUDEWIJN.

Later nooit?

BORSSELE.

Voor vrede met de menschen was ik later koud.

BOUDEWIJN.

Toch moet de stemming van den Christen vrede zijn.

BORSSELE.

Geen vrede zonder rust! en rust heeft dit gemoed
Na 't onheil van dien nacht des noodlots, nooit gekend.

BOUDEWIJN.

Maar ook voor de onrust van het hart biedt onze Heer
En Heiland door de kerk bevrediging u aan.
Voor vrede met de menschen koud? Dat mag niet zijn.
De menschheid kent haar waarde daardoor bovenal

Digitized by Google

Dat haar Gods vrede door verzoening wordt beloofd
En vrede op aard verkondigd als der heemlen vreugd.

BORSSELE.

De menschheid? Ja, van alles wat Gods wonderkracht
Op dit ons stoflijk wereldrond geschapen heeft
Is 't menschdom 't godlijkst. Maar indien 't geen menschen zijn
De schepslen in wier lichaam, als in dat van 't zwijn
Slechts zooveel ziel zit, als het vleesch voor zout behoeft
Om niet te rotten, dan zult ge in het volkrijkst oord
Op klaren lichten dag lang zoeken naar een mensch.
Bij d' Oppermenschenkenner die alwetend is
Zal licht vergeving voor den stervling zijn, die hier
Voor vrede met de menschen koud geworden is.

BOUDEWIJN.

Beklagenswaardig heer! d' Ontdekking van den man
Wiens vloek u, onbekend bij hem, voor Gods gericht
Bestendig aanklaagt, is me een wenk van onzen Heer
Tot redding uwer ziel, tot uw behoud voor 't land.
Versmaad, ik bid het u, mijn voorstel niet; misschien
Dat nog dit uur in een verzoenend onderhoud
De rust u werd hergeven op uw verdren weg,
In 't hart des vaders de opgestoken storm bedaard,
En 't dreigend volk door hem bevredigd. O gun mij,
De midlaar hier te zijn.

BORSSELE.

Al olie in het vuur.

Digitized by Google

BOUDEWIJN.

Maar bloedschuld, o!

BORSSELE.

Ik ken den omvang van mijn schuld.
Zond God zijn engel niet aan Abram, om het mes
Te keeren van de keel eens schuldeloozen knaaps?
Een lichte wending van dit zwaard had in dien nacht
Voor drie onschuldigen den loop gekeerd van 't lot.

BOUDEWIJN.

God die zijn engel zond aan Abram, zendt aan ons
Zijne englen in zijn woord, dat door de heilge kerk
De deugden predikt wier verloochning onheil brengt.

BORSSELE.

Begrepen, vrome vriend, maar 'k dank u voor uw dienst.
Dit oogenblik eischt andren raad. Bewaar 't geheim,
En weet, dat 'k straks met de eedlen hier vergadren zal.
Indien de burchtgravin — gij kent haar moed en trouw —
In dit beslissend uur mij wenscht nabij te zijn,
Geleid haar onder uw bescherming dan naar hier.

BOUDEWIJN.

Schrikbarend is uw geestkracht, heer van Borssle: nooit
Was nog uw vruchtbaar brein van middlen uitgeput
Tot hulp en uitkomst, ook waar alles hachlijk scheen;
Maar zelfvertrouwen is geen maatstaf voor gevaar.

Digitized by Google

'k Herhaal met aandrang u mijn aanbod en mijn raad,
Nu gij ook zelf dit oogenblik beslissend noemt.

BORSSELE.

Gij boodt als priester en als vriend uw hulp mij aan:
Voor 't eerste is 't nu geen tijd, voor 't laatste zeg 'k u dank.

BOUDEWIJN.

De hulp des priesters en des vriends blijft tot uw dienst.
Maar denk aan de ure van een hopeloos — te laat.

Digitized by Google

HET VIERDE BEDRIJF.

Het tooneel verbeeldt de Regentenkamer van het Steenhuis.

I.

FILIPS VAN ZANDHORST. SIMON VAN BENTHEM.

ZANDHORST.

't Is ver gekomen, Benthem, 's lands regeeringsraad
Bescheiden in een huis van gijzling.

BENTHEM.

Wien de schuld?
Geen sterveling heeft hier meer iets te zeggen, dan
Het volk op straat. Dat komt van 't heulen met het grauw.
Gij weet, ik heb gewaarschuwd: gijliên wildet zoo.
't Gemeen van Delft en van Schiedam en 't platte land
Is opgejaagd: en wat is 't oogmerk van die jacht?
Een trotschen edelman den hals te breken. Maar
Gevaarlijk is dat spel. In 't oog van 't laagre volk
Is ieder edelman een trotschaard, een tiran.
Wilt gij dat volk nu leeren, welk een kracht het heeft,

Digitized by Google

Doe 't dan ter school bij oproermeesters op de straat:
Maar denk aan 't einde.

ZANDHORST.

't Einde? Wel, dat zal, naar 'k hoop,
Het einde van den Zeeuw zijn, en de wederkomst
Van onzen Henegouwer, 't geen de hoofdzaak is.
't Lag immers voor de hand, 't beweeglijk burgervolk,
Dat met Avennes hier 't Luilekkerland verwacht,
Te werk te stellen om den eengen hinderpaal
Voor diens terugkeer uit den weg te ruimen.

BENTHEM.

Neen.

(*Hij slaat de hand op zijn degen.*)

Wat voor de hand lag: Velzen, Amstel, Woerden en
Hun vrienden hadden 't ons geleerd. Zij hadden moed
Een graaf van Holland zelfs te slachten met hun zwaard
Voor de eer en 't recht des adels. Wij, wat durven wij
Om ons van een der onzen die ons krenkt te ontdoen?
Wij geven drinkgeld en beloven vrij gelag
Aan vuige kerels, om voor ons te laten doen
Hetgeen wij zelf niet durven doen. Wat laf vertoon
Van stoutheid gistren in den raad! Zij zien mijn staal,
't Ontvonkt als door een tooverslag hen, een voor een,
Een bloed als Voorne stelt tot morgen uitstel voor:
En 't half ontbloot rapier zinkt weder in de schee.

Digitized by Google

ZANDHORST.

De hooge toon van 't jongste lid, nog nooit gehoord,
Gaf elk een schok. 't Scheen een geleerde rol. De lucht
Eens valschen broeders brengt den stoutste licht van 't spoor.

BENTHEM.

Neen, neen: een valsche broeder is die bloodaard niet.
Maar nu er ook geen Brutus in dien Voorne zit
En door zijn taal, die me evenzeer verraste als u,
Hij medeplichtig zou geweest zijn aan de daad,
Was juist het tijdstip daar, ons van den Zeeuw te ontdoen.
Maar alsof ieder plotsling zich te binnen bracht
Hoe 't afgesproken was, den slag niet zelf te slaan,
Kreeg wankelmoedigheid bij allen de overhand.
De leus dier afspraak klonk wel fraai: „een edelman
„Mag nooit de beul zijn van een ander edelman."
Maar 't was alleen een masker van lafhartigheid:
Geloof me, zoo onze adel niet den ouden moed
En eigen kracht betoont, dan breekt de tijd eens aan,
Dat al ons oudren-leengoed aan de graaflijkheid
Zal zijn vervallen; en onze erven, of reeds wij,
In waarheid niets dan vorstenknechten zullen zijn.
't Gezond verstand der burgerij begrijpt dat wel,
En wil, in plaats van zoo veel heeren over 't land,
Er liever één; en ziet in Wolferds landvoogdij
Het krachtig voeren van den grafelijken staf.
Gij zult het zien: de vroede burgerij van Delft
Trekt reeds terug, ontdekkend dat dezelfde macht

Digitized by Google

Die eerst des graven vader heeft verslagen, nu
Met hulp van 't volk den voogd wil drijven in haar strik.

ZANDHORST.

Wat gistren mocht verzuimd zijn, wordt misschien van daag
Met beter uitkomst nog beproefd. Dit somber hol,
Waar nu, God betre 't, onze raad vergadren zal,
Is voor een ernstig slachttooneel wel zoo geschikt
Als onze hofzaal aan het Haagsche vijvernat.

BENTHEM.

Och Zandhorst! — Zijn wij nog wel zeker van elkaar?
'k Denk dat wij velen onzer hier niet zullen zien.
Ik ken er die van daag bij onzen jonkheer Jan,
Ontslagen van den plak des meesters, liever zijn
Om zich ten hove door gedienstigheid en raad
Een weg te banen in de toekomst, dan in 't hol
Waar de opgesloten tijger in zijn wanhoop ons
Nog werk genoeg zal geven. En, wat erger is,
Ook wij, als hij, zijn in de macht van 't Delfsch gemeen.
Noodlottig, als in 't aadlijk bloed geen moed meer is
En 't zich vernedert demagoog te willen zijn.
't Is noodig nu te wachten wat dit uur ons brengt.

Digitized by Google

II.

FILIPS VAN ZANDHORST. SIMON VAN BENTHEM. GERARD VAN VOORNE. FLORIS VAN DUIVENVOORDE. WOUTER VAN HAARLEM. WILLEM VAN DER LAAN. JAN VAN SASSENHEIM. GIJSEKIJN VAN AMMERS.

ZANDHORST.

Al wat bekomen, heer van Voorne, van de reis?

VOORNE.

De reis was niet vermoeiend, maar wat 'k heb gezien.
't Gedrang en 't schreeuwen van het volk was onbeschaamd.
Verbeeldt u: op de Maas, terwijl ons vaartuig lag
Te drijven zonder wind of stroom, en de oever was
Bezet geworden door een volkshoop met de hand
Ons wenkend om terug te keeren, stak van wal
Een tal van aken en van booten op ons af
En kwam rondom ons onder 't wild geroep: „Terug!
„Naar land met onzen lieven graaf!" De stoutste troep
Klom 't vaartuig op, en stiet heer Borssle ruw op zij
Die naast den graaf op 't dek stond, en een schippersgast
Reikte aan den vorst zijn grove vuilbepikte hand,
Die 't fijne handje, hem weêrkeerig toegereikt,
Bijna vermorzelde onder zijn brutalen druk.
Een ander drukte zijn matrozenhoed den vorst
Tot over de oogen op het hoofd beleefd ontbloot,
Terwijl met lachen en gejuich dit schandtooneel
Begroet werd. Op belofte dat ons schip terstond

Digitized by Google

Gesleept zou worden naar het veer verlieten ze ons.
Op d' oever had zich een gemengde troep geschaard,
Waarin ik hand- en voetboogschutters, kolveniers
En boeren heb gezien. Dat werd de graaflijke eerewacht.
De voogd werd prijs gelaten aan 't gemeenst geboeft.

ZANDHORST.

En u, hoe is het in 't gedrang toen u gegaan?

VOORNE.

't Gerucht liep onder 't volk dat ik, als lid des raads,
Tot gijzelaar werd meêgevoerd: men liet mij vrij.

ZANDHORST.

Een fraai verzinsel!

VOORNE.

Min verzinsel dan gij denkt.
Althans, 'k was van dit reisgezelschap niet geweest,
Had niet de graaf 't gewild en zelve 't mij gelast.

Digitized by Google

III.

De vorigen en VAN BORSSELE.

BORSSELE (*de edelen rondziende*).

Niet overtalrijk, heeren! — Nemen we echter plaats
In deze zetels. (*Zij gaan zitten.*)
'k Onderstel, 't is u bekend
Tot welk een doel en ook door welken samenloop
Van 't geen gebeurd is, wij nu hier vergaderd zijn.
'k Heb gistren mij verbonden, heden in den raad
Mijn meening bloot te leggen over veler wensch,
Dat onze graaf nu zelf de teugels van 't bewind
Hernemen zou: 'k begeer mijn woord gestand te doen.
't Bevel des graven dat u spoeden doet naar hier
Kan u bewijzen dat zijn hoogheid ook verlangt,
Dat u ons inzicht word verklaard in 's lands bestuur.
In uw verschijnen mag 'k gelijk verlangen zien.
Indien graaf Jan zich zelf bewust was van de kracht
Vereischt om met ontzag den grafelijken staf
Te voeren, ons geschil had grond noch rede meer:
Den voogd en dezen raad ontviel ter zelfder stond
Hun eenge lastbrief tot het landsbestier. Maar nu,
Bedeesd en zwak, de graaf geen stedehouder nog
Wil derven — 'k wil zeer openhartig met u zijn —
Is 't hier een vraagstuk van personen. 't Is bekend
Dat velen, vele leden ook van dezen raad,
Met leedgevoel Avennes, Henegouwens graaf,
Verstoken zagen van de plaats door mij bekleed.

Digitized by Google

Het groot misbaar, waarvan nu ik het voorwerp ben,
Heeft slechts de wederkomst diens vreemden graafs ten doel.
'k Zal dat weêrstreven tot mijn laatsten ademtocht.
Mijn eigen hoogheid is hierbij voor niets in 't spel.
De Borssles staan in macht, in rijkdom en in eer
Zoo hoog verheven, dat zij door een graaflijk ambt
Zich niet verheerlijkt kunnen voelen. Wat ik wil
Is dit: te keer gaan met de macht die in mij is,
Dat Hollands gravenkroon als toegevoegd juweel
Aan die van Henegouwen worde vastgehecht:
En mijn verwijdring is een eerste stap daarheen.
Weg dan voor lang elk uitzicht op een staatsgeheel
Van stamverwante volkren met een levenskern
Uit Holland en uit Zeeland saamgesmolten, en
Een eigen macht, die 't hoofd kan biên aan vreemden dwang.
'k Ontveins het niet, in mijn oog zal een vreemde vorst
Tot landvoogd, vroeg of laat, een onheil zijn voor 't land.
Ook daarom is het raadzaam aan 't oproerge Dord
Geen rust te laten, voor deze eerste en oudste stad
Gehoorzame aan 't bewind gekozen door den graaf.
Twee redenen verbieden hier toegeeflijkheid:
Men wil de graaflijkheid verlammen in een macht
Waardoor ze een schild is tegen onrecht voor het volk;
Een vorst die dat gedoogt verbeurt het recht der kroon.
En dan — zendt Dord, als uit een broeinest, ons een zwerm
Van Henegouwsche zendelingen over 't land.
Geen wonder dat de graaf, toen 'k gistren hem verslag
Van 't geen er in den raad gebeurd was, had gedaan,
Zich op mijn woord beriep, waarmeê 'k beloofde, nooit,
Zoo hij mij van mijn post niet afriep, heen te gaan,

Digitized by Google

Voor dat 'k hem Dord geleverd had. Toen viel 't besluit
Der reis naar Veere, 'k zou vandaar met Zeelands vloot
Een spoedig eind gaan maken aan 't verzet van Dord,
Ziedaar geheel 't geheim der afreis van den graaf.

(*Er ontstaat een gemompel onder de edelen, waaraan Voorne geen deel neemt.*)

Gemeesmuil is geen tegenspraak. Hebt ge eengen grond
Of rede te uiten tegen 't geen 'k gesproken heb —
Weêrspreekt mij.

ZANDHORST.

Deze plaats van onze samenkomst
Spreekt, dunkt mij, al genoeg, en doet ons dit verstaan:
Wat ons daar zoo genoemd is „afreis van den graaf"
Dat is in 't oog van 't volk ontvoering van den vorst.

BENTHEM.

Denk niet, heer Borssle, dat de wil des landheers ooit
De ziel des voogds verantwoordt als hij onrecht doet.

BORSSELE.

Heer Benthem, onze vorst is geen onmondig kind.
De vraag wie al of niet regent zal zijn, beslist,
Zoolang de vorst zijn eigen meester is, zijn wil.
Dien wil, en zijn gebod, gelijk het vorstlijk hoofd
Van schennis vrij te houden, dat is onze plicht,
De roeping en bestemming van den edelman.
Toen gij graaf Jan gehuldigd hebt als uwen heer,
Hebt ge ook den eed gezworen van gehoorzaamheid

Digitized by Google

Aan elk door hem bekleed met staatsambt of bevel.
Geen stervling voegt het mij te roepen tot mijn plicht,
Dan een die hooger staat. — Heb 'k duidlijk mij verklaard?

BENTHEM.

Spitsvondigheid is 't wapen niet eens edelmans.
Wordt hem zijne eer gekrenkt, dan zoekt hij recht in 't zwaard.
Ons prinsje mag wel leeren, dat de macht nog werkt
Die aan zijn vader 't vonnis eens voltrokken heeft:
„Gewogen en te licht bevonden."

BORSSELE.

Onze prins
Behoeft het niet te leeren, dat er edelen
Ook nu nog zijn die aan het Hollandsch gravenhuis
Den dood gezworen hebben, zoo 't, zich zelf gelijk,
De hand blijft reiken aan den burgerman en boer
Bedreigd gestadig door de dartle knevlarij
Van eedlen die hun adelbrief onwaardig zijn.
Gijlieden die alleen 't belang kent van het bloed
Uws eignen stams, en nu een kuil graaft voor mijn voet,
Gij delft een groeve waar onze adel vroeg of laat
Met al zijn hoogheid in zal storten. Ridderdeugd
Alleen moet ons verheffen tot een macht in 't land,
En dan de oneedlen onder 't volk, beschermd, geleid
En voorgelicht, opheffen tot gelijke deugd.
Dat was het streven van graaf Floris. Daarom koos
Hij mij ten laatsten levenslang tot raad en vriend,
En nam, die nu ons prinsje heet, met vrijen wil
Tot opperraadsman zich den raadsman van den graaf

Digitized by Google

Zijn vader, onder één beding slechts, dat ik nooit
Verzoening hem zou raden met diens moordenaars,
Noch een van deze zou gedoogen aan zijn hof.
Wie met hen heult, of zwetst op dien vervloekten moord,
Ontzeg ik...

(*Men hoort gedruisch, naderende tot voor de deur. De edelen staan in verwarring op.*)

Rustig! wat brengt deze stoornis aan?

(*Worstelende met twee poorters, die buiten de deur blijven, stuift* KRIJN *de brouwer binnen.*)

IV.

De vorigen en KRIJN.

KRIJN.

Is ook de heer van Borssle in dit gezelschap?

BORSSELE.

Ja!
En hij ontzegt den toegang u tot 's graven raad.

(*Bij* KRIJN *op het hooren van den klank van* BORSSELES *stem rijst eene weifelende herinnering. Hij beschouwt hem met aandacht.* BORSSELE *ontroert.* KRIJN *herstelt zich.*)

Digitized by Google

KRIJN.

Is hier de raad des lands vergaderd, 'k heb dan hoop
Geen stoornis u, mijn heeren, in uw werk, maar hulp
Te brengen. 't Eerste toch wat thans u staat te doen,
Zal 't straffen zijn van 't hemeltergend landverraad,
Zoo onbeschaamd in d' afgeloopen nacht gepleegd.
Welnu, het volk van Delft, op 't marktplein saamgeschoold,
En gloeiend van verbittring en van wraaklust, brengt
Door mij tot u 't besluit van niet uiteen te gaan,
Voor dat kort recht met den verrader zij geschied:
En zoo 't misschien u aan een hangman hier ontbreekt,
Gij vindt er onder 't volk daar ginder tien voor één.

BORSSELE (*met toenemende ontroering*).

Ik kan, als hoofd van 't landsbestuur en dezen raad,
Met dezen man, een zendling van een muitrenrot,
Niet spreken. U, mijn heeren, zoo 't u oorbaar dunkt
Het oproer van het Delfsch gemeen te woord te staan,
Persoonlijk staat het ieder uwer vrij. Voor nu
Verklaar 'k de zitting van den raad ontbonden.

(*Hij verwijdert zich.*)

V.

De vorigen behalve VAN BORSSELE.

KRIJN.

Maar
Nu 't antwoord aan het volk?

Digitized by Google

BENTHEM.

Aan 't volk? Wie zijn het volk?
Een handvol schooiers uit den achterhoek van Delft?
Het ongedierte van de steden: dat het volk?
'k Veracht dat volk. Er is een misdaad hier gepleegd
Die moet en zal gewroken worden: maar 'k ontzeg
Aan uw gepeupel 't recht, de hand te slaan tot wraak
Aan welken edelman het zij.

KRIJN.

Welnu, gij zult
De kracht van dat gepeupel, muitrenrot, gemeen,
Of hoe gijliên het noemen wilt, in werking zien
Eer 't avond is. Gij, heeren, gunt misschien aan Delft
Een feestverlichting tot de viering van dees dag
Van wraak. Wel, klemt u hier om den verrader vast,
En in de vlammen van dit huis zal 't jonkerdom,
Dat straks zal treden in uwe erfenisse, zien
Wat lot het loon is dat de volkstirannen wacht.
Met hier te komen heb 'k mijn grijzen kop gewaagd:
Elk uwer draagt een zwaard en ik ben wereloos:
Wel, slacht den zendling van 't gepeupel, hebt gij moed.
— Zoo niet, 'k breng 't volk verslag van 't geen ik hier vernam.

(*Hij vertrekt. De edelen loopen verward dooreen. Sommigen geven aan* BENTHEM *teekenen van misnoegen. Het gordijn valt.*)

Digitized by Google

HET VIJFDE BEDRIJF.

De justitiekamer van het Steenhuis. In eene nis is het venster tot uitgang naar het schavot, wanneer dat daar bij teregtstellingen werd opgeslagen.

I.

VAN BORSSELE.

Ik voel mijn kracht gebroken, en mijn geest verlamd.
Ik heb de stem gehoord des mans, wiens eenig kind —
En welk een kind! — ik heb geslacht. Zou mijne stem
Door hem herkend zijn, als door mij de zijne? 't Is
Alsof de hoorbare uitdruk van der menschen ziel
Zich 't langst gelijk blijft. Hoe was leest en aangezicht
Van 't schoon en rustig lichaam van dien Vlaming nu
Onkenbaar, en tot woeste vormen uitgegroeid!
Gewis door diepte van langdurig smartgevoel,
Verbolgenheid en rustloos wrokken van 't gemoed.
Dat is mijn werk. Hoe heeft het noodlot van dien nacht,
O God! drie levens uwer kinderen verwoest! —
Of is mij 't martlaarslot beschoren van den man
Die, voor zijn land eene uitkomst gissend in 't verschiet,

Digitized by Google

Door 't drijven van zijn geest den afgemeten gang
Van Hem voor wien geen tijd bestaat verstoren zou?
Is 't vol genot van al wat schemerde in dit brein
Nog niet verkrijgbaar voor de grofheid dezer eeuw?
Is niet zoo groot de schrede die de wereldgeest
De volkren dezer landen doen laat op den weg
Der toekomst? — Borssele is misschien bij dit geslacht
Voor de aankomst van eene ordning des volmaakten rechts
Belemmrend. 't Was dan wel gedaan en 'k heb den loop
Gevolgd van mijn bestemming, toen 'k den raad verwierp
Mij tot verzoening te openbaren aan den man
Die plotsling op mijn levenspad verschenen is
Als werktuig van het godsgericht. O, dan misschien
Zal deze schuld genoeg geboet zijn door mijn dood.
Rechtvaardig God, genâ zoo 'k meer u schuldig ben!

II.

KATELIJNE. VAN BORSSELE.

BORSSELE.

Alleen, mijn waardste? Welk een waagstuk!

KATELIJNE.

Niet alleen
Maar trouw geleid tot aan de deur van dit vertrek.
Die schout is een rechtschapen man.

Digitized by Google

BORSSELE.

Waarom verliet
De pater u?

KATELIJNE.

Voor mij was, dus beweerde hij,
Zijn ordekleed nu geen bescherming meer op straat.
'k Vroeg toen 't geleide van den schout, die aan 't gedrang
Waarin men hem omringd had voor de poort, zich had
Ontrukt en tot ons was gekomen.

BORSSELE.

En die u
Geleid heeft naar een moordspelonk.

KATELIJNE.

Ik wilde 't zoo.
'k Ben hier geen redding komen zoeken voor mijn lijf
Maar redding voor het uwe, en voor uw geest de kracht
Die ademt uit het bijzijn van een trouwe ziel.
't Bewustzijn van verlatenheid is de eerste stap
Tot wanhoop.

BORSSELE.

Maar wie zijn geweten heeft tot vriend
Gevoelt zich nooit verlaten. Wanhoop! laffer iets
Dan wanhoop weet ik niet. — Toch is me uw bijzijn waard
Als altijd. Doch heeft wel mijn Katelijn de kracht,
Nu 'k voor een afgrond sta te duizlen, 't aan te zien,
Hoe ik daarin stort?

Digitized by Google

KATELIJNE.

Klinkt niet in die taal een toon
Van wanhoop? Uw gelaat staat moedloos. Grijp u aan:
Uw brein is rijk, uw zwaard is scherp; nooit faalde uw geest.

BORSSELE.

Mijn geest! mijn geest! die is reeds aan 't verhuizen. O!
Uw Borssle, Katelijne, is een verloren man.

KATELIJNE.

Geen wonder dat uw oog de toekomst duister ziet.
Vermoeiende onrust zooveel uren achtereen
Ontstelde u, en 't bewustzijn wordt dan licht bedwelmd
En soms de kracht om waar te nemen gansch verlamd.

BORSSELE.

Ik weet dat. O, ik weet dat. Luister, Katelijn.
'k Ben in dien toestand, toen ik knaap was, eens geweest,
Als een die slapend al zijn spier- en zenuwkracht
Gebruikt als wakend, maar van al wat om hem is
Niets waarneemt, en wiens wil inwendig wordt bestuurd
Door prikkels der verbeelding. Zoo, bewusteloos,
Pleegde ik een onheilsdaad, waarvan gij ijzen zult.

KATELIJNE.

Mijn Borssele, is het nu de tijd voor zulk verhaal?
Herstel u, wees u zelf! Nooit mengde uw denkend hoofd
In 't overleg van uw verstand een nutloos woord.
Zoo ooit vertelzucht in uwe inborst had gewoond,

Digitized by Google

'k Vernam dan zeker reeds voorlang dat ongeval.
Wat gaat het nu ons aan? Denk aan dit tijdsgewricht.
Wat onze jonkheid heeft bedreven, is voorbij.

BORSSELE.

Neen, Katelijn, het werkt nog voort, dat ongeval,
En weldra vindt het zijne ontknooping in het lot
Dat mij beschoren is naar 't vonnis van Gods wet:
„Zoo wie 't onschuldig bloed eens menschenkinds vergoot,
„Diens bloed zal ook vergoten worden." Hoor, ik heb
Het eenig kind verslagen van dien zelfden man
Die nu de ziel is van 't gepeupel, dat mijn hoofd
Begeert; en daarom reik ik nu gedwee den hals
Aan 't mes des offeraars. — Dat is geen wanhoop.

KATELIJNE.

Neen:
Maar weet ge of 't niet in 's Hoogsten raadsbesluiten ligt,
Dat aan de hand eens ongewijden 't offermes
Ontwrongen worde door een vrouw?

BORSSELE.

Zoo in die vraag
Een plan verborgen ligt, wat heeft mijn trouwe voor?

KATELIJNE.

Mij werpen onder 't volk en 't onder de oogen zien.
Het zal mij ingegeven worden, wat mijn mond
Te spreken heeft. De vrouwenstem heeft wonderkracht.
De grofste woestling heeft soms eerbied voor een vrouw.

Digitized by Google

BORSSELE.

Eene edelvrouw kan niet beseffen tot wat peil
Van razernij de driften stijgen kunnen in
Een hoop oproergen, vol bewustheid van hun kracht.
Door woorden worden volken wel op hol gebracht,
Maar wat hen brengen kan tot staan, is wapenkracht.

KATELIJNE.

Welnu, beproef dan uitkomst door de kracht van 't zwaard.
Of zijn er hier dan nergens mannen meer, in staat
't Rapier, waarmeê ze op zijde pronken, in de vuist
Te klemmen, en 't ellendig straatgeboeft
Terug te jagen in zijn holen, en ons zoo
Een weg van hier te banen uit de oproerge stad?
Schout Meerveld is een dapper man, en wel gezind.

BORSSELE.

Voor 't minst zijn plicht getrouw; maar van zijn poorterij
Een deel ontwapend, 't andre onthutst, de rest verblind
Door aangestookten haat. Wie 't oproer breidlen kon
Was Aloud. Hij verdween, de snoodaard: maar met hem
Verdwenen nog de laatste der verradren niet:
Er zwerven nog in dit gebouw: zij zagen u
Misschien met helsche vreugde komen naar den strik
Mij hier gespannen.

KATELIJNE.

Benthem heb 'k alleen ontmoet,
In 't voorportaal.

Digitized by Google

BORSSELE.

Mijn felsten tegenstander, schoon
Een edelman van inborst, die zijn ridderzwaard
Met eigen hand zou willen drijven door de borst
Van dezen Zeeuw, te hoog verheven voor zijn trots.
Neen, neen: het lot van uwen Borssele is beslist.
Maar zoo 'k verhindren kon dat in mijn ondergang
Met mijn hoofd 't hoofd ook der trouwhartige echtvriendin
Een prooi werd van het vuig gepeupel en 't verraad:
Misschien hernam 'k de vroegre veerkracht van den geest.

III.

VAN BORSSELE. KATELIJNE. VAN VOORNE.

VOORNE.

Mijne ouders! 'k Breng u van het schandelijkst verraad
De zekerheid. Na d' afloop der vergadering
Is door de aanwezige eedlen van het eedgespan
Beslist, dat nu het voorwerp hunner jaloezij
Moet vallen door de hand van 't volk. Zij zoeken u.
Ach, liefste moeder, laat 'k u naar dit zijvertrek
Geleiden: 'k blijf daar bij u.

KATELIJNE.

Is uw plaats bij mij,
De mijne is, tot mijn laatste kracht bezwijkt, bij hem.

Digitized by Google

IV.

VAN BORSSELE. KATELIJNE. VAN VOORNE. VAN BENTHEM.

BENTHEM.

De burchtgravin zal wel doen ras van hier te gaan
Ten zij haar hart gepantserd is met staal of steen.

KATELIJNE.

Dank voor dien raad, heer Benthem. Was maar even groot
Uw zorgzaamheid voor dit onschendbaar hoofd des mans
Die plaatsbekleeder is van uw gerechten heer.

BENTHEM.

Ik wensch den grootsten smaad te weren van dit hoofd.
Gij weet het, Borssle, 'k heb me u nooit uw vriend getoond
Sinds ik de werking uwer onverzetlijkheid,
In 't al te drijven wat uw eigenwaan beslist,
Doorzien heb, en ook meenge bitterheid geproefd
Ons, ridderschap en raadsliên van de graaflijkheid,
Alsof we een hoop scholieren waren, toegediend.
Ik wil het breken van de roede die zoo lang
Ons, Hollands eedlen, met haar tuchtiging bedreigt.
Maar dat dit werk nu in de handen wordt gespeeld
Van 't Delfsche grauw, dat is een gruwel dien 'k verfoei.
Ik wil niet zijn verdacht van medeplichtigheid
Aan 't dwaas bedrijf van eedlen, die een edelman
Gaan werpen in den muil der hydra ginds op straat,
Tot klokspijs die het monster smaken zal naar meer.

Digitized by Google

Indien ge hier nu door uw woord uwe eer verpandt
Te zullen toestaan en verkrijgen van den graaf
Dat in een ridderlijken kamp, en lijf om lijf,
Ik Benthem, u den heer van Borssele, overtuig,
Naar 't oordeel Gods, van landverraad: 'k ben dan bereid
't Gepeupel met ons zwaard uiteen te drijven, en
Een vrijen aftocht u te banen naar den Haag.

KATELIJNE.

Regent zijn, en zich tot dien kamp verlagen! Foei!

BORSSELE.

Waar mij de Heer des noodlots zijn genade ontzegt,
Beding ik van geen mensch een ijdel hulpbetoon.

BENTHEM.

Ik zal 't dan aanzien wat het noodlot u beschikt.

V.

VAN BORSSELE, KATELIJNE. VAN VOORNE. VAN BENTHEM. VAN ZANDHORST, VAN HAARLEM, VAN DER LAAN, VAN SASSENHEIM *en* VAN AMMERS *stuiven op het tooneel.*

ZANDHORST.

't Muitend volk is van het marktplein stormend naar dit huis gerukt.

Digitized by Google

Moordgeweer en brandtoorts dreigen, en de afgrijselijke kreet:
Dood voor allen in het Steenhuis, of het hoofd van Borssele ons!

BORSSELE.

Voor alles zij de burchtgravin van hier geleid
In veiligheid.

(*Tegen* KATELIJNE.)

Verwijder u!

(*Tegen* VOORNE.)

Denk gij om niets
Dan om uw moeder.

KATELIJNE.

Wilt gij zoo, ik volg dien wil.
Ik ga het volk voldoen. Zoo 't smacht naar menschenbloed,
Door 't mijne wordt misschien zijn duivlendorst gelescht.

(*Zij vertrekt en* VOORNE *volgt haar.*)

VI.

VAN BORSSELE. VAN BENTHEM. VAN ZANDHORST *en de vier overige edelen, daarna* VAN DUIVENVOORDE.

ZANDHORST.

Onzer aller levens losprijs is bepaald en dient voldaan.
Zeg, hoe wilt ge?

Digitized by Google

BORSSELE.

Me onderwerpen aan mijn martlaarslot;
maar eerst,

(*Hij trekt zijn zwaard ter halverwege.*)

U, verraders, duur verkoopen wat mij nog van 't leven rest.

ZANDHORST (*terwijl de edelen hem beginnen te omsingelen*).

Dat zal kort zijn.

BORSSELE (*zijn zwaard uittrekkende*).

Zoo gij Velzens moed hebt...

BENTHEM (*zijn zwaard trekkende*).

Benthem heeft dien moed.
Nu gij 't waagt dien uit te tarten, zult gij hem beproeven — daar!

(*Hij wil* BORSSELE *doorsteken, maar deze weert hem af, en treft hem in den arm.*)

DUIVENVOORDE (*binnenstuivende*).

't Volk rukt binnen: Kats en Voorne zijn reeds met hen handgemeen:
Door hun weêrstand stijgt de woede.

ZANDHORST.

Spoed dan, spoed! ten venster uit.

Digitized by Google

(*Hij rukt* BORSSELE *het zwaard uit de hand; een der edelen opent het venster, de overigen dringen* BORSSELE *daarheen.*)

BORSSELE.

Rechtvaardig God! ik geef mij over in uw hand.

(*Hij wordt uit het venster gestooten en de edelen vluchten van het tooneel behalve* BENTHEM *en* ZANDHORST.

ZANDHORST (*het zwaard van* BORSSELE *uit het venster werpende*).

Het wraakgericht zij door zijn eigen zwaard volbracht.

VII.

BENTHEM. ZANDHORST.

ZANDHORST (*aan het venster naar buiten ziende*).

Hier, Benthem, kunt gij d' afloop van het treurspel zien. — Uw wond is immers maar een schamp.

BENTHEM.

Ik kan wel gaan;

Digitized by Google

Maar 'k wil mijn ziele niet bezoedlen door 't gezicht
Van zulk een schouwspel.

ZANDHORST.

Al het volk stuift naar de plek
Waar hij gevallen is. — 'k Zie daar de burchtgravin
Nabij de voorpoort in 't gedrang. Maar Voorne weert
Zich dapper. Zie, de groote prooi ligt reeds vertrapt.
Men vecht om de eer van ook een slag, of schop, of steek
Te geven.

BENTHEM.

Zwijg: uw vloekbre wellust doet me een pijn
Gevoelger dan mijn wond.

ZANDHORST.

Een razend wijf heeft daar
Zijn zwaard bemachtigd: juichend baant zij zich een weg.
Het dwarrelt alles, als een zee die kookt, dooreen.
Daar zie 'k den ouden Krijn: hij heeft, naar 't schijnt, haar 't zwaard
Ontweldigd, en nu helpt hij met den schout het volk
Verdrijven.

(*Er vliegt een pijl door het venster.*)

Ei! daar zou 'k bijkans getroffen zijn.
Een pijl vloog door dit venster: 't is niet veilig daar.
Kom, Benthem, gaan wij nu van hier: 'k geef u mijn steun.

Digitized by Google

BENTHEM.

Vlucht gij met de andre lafaards de achtersluippoort uit.
Ik vind wel zelf mijn weg.

(ZANDHORST *verlaat het tooneel.*)

Vergeeflijk is de schuld
Der zelfverhooging van dien eenen Zeeuw geweest,
Nu Hollands adel tot die diepte zich verlaagt.

(*Hij vertrekt, waarna het tooneel verandert.*)

VIII.

Het tooneel verbeeldt den binnenvoorhof van het Steenhuis.
KATELIJNE *ligt in flauwte op een rustbank en*
wordt bijgestaan door BARBER *en eene*
andere Gasthuisnon van de orde
van den Heiligen Geest.

KATELIJNE (*uit hare bezwijming ontwakende*).

Waar ben 'k? — Wat was dat? — Ben ik in de hel geweest? —
'k Heb duivelen zien grijnzen; 'k heb 't gebrul gehoord
Van monsters. — Is dit de englenwacht die mij er uit
Gedragen heeft? — O Borssele! o mijn Gerard! waar,
Waar zijt gij?

Digitized by Google

BARBER.

Laat uw ziel berusten, eedle vrouw!
Nooit wordt een enkel haar des hoofds van eengen mensch
Gekrenkt dan door den wil van God.

KATELIJNE.

Wie spreekt daar? O
Dank, vrome zuster! — Maar Gods toorn kan schriklijk zijn.

BARBER.

De menschheid van den Hemelkoning heeft zich wel
In ootmoed neêrgebogen voor Gods mogendheid.

(VOORNE *treedt op.*)

IX.

KATELIJNE. VOORNE. *De twee nonnen.*

KATELIJNE.

Gered, mijn zoon! — Maar gij alleen? — Verheel mij niets.

VOORNE.

Heer Borssle leeft, en is voor verder snood geweld
Beveiligd. 't Moordgespuis trekt af. De schout van Delft
En eenge poorters, met van Kats, ofschoon gekwetst
Omringen hem, beschermend, met een trouwe wacht.
Zoodra de wond die bloedend is een eerst verband
Bekomen heeft, geleiden wij hem bij u hier.

Digitized by Google

KATELIJNE.

Er is dus hoop?

VOORNE.

Nu deze zusters, moederlief,
Wier zorge ik u had aanbevolen, bij u zijn,
Keer 'k weder om den zwaar gewonde bij te staan.

X.

KATELIJNE. *De twee nonnen.*

KATELIJNE.

Den zwaar gewonde! en dat is 't antwoord op mijn vraag!

BARBER.

Waar leven is, is hoop: ach zoek uw rust in God.

KATELIJNE.

Gij, nonnen, die alleen het maagdenleven kent,
Begrijpt zoo weinig 't lijden, door genegenheên
Van echtgenoot en moeder in 't gemoed verwekt.

BARBER.

Toch is het ons een heilge roeping, eedle vrouw,
Ons in te denken in het lijden van elkeen,
Om, wat wij zouden wenschen dat geschiedde aan ons,

Digitized by Google

Te doen aan andren; en 't is ons vooral een plicht
Elk leed te lenigen van haar die niet, als wij,
Bevoorrecht zijn met de eer, bevrijd van aardsche zorg
Te leven slechts voor onzer zielen bruidegom.

KATELIJNE.

Hoe groot een moed is de uwe, lieve zusters! Mij,
Toen 'k uit de poort daar mij gestort had onder 't volk,
Ontzonk, bedwelmd, terstond de kracht, en gij, gij stondt
Met englenkalmte mij ter hulp.

BARBER.

Dat is geen moed.
Wij wagen niets wanneer we in ieder volksgedrang,
Waar hulp te bieden is, ons mengen. Ieder weet
Dat de uitverkoren bruiden van den Hemelheer
Nooit ongewroken worden aangeraakt. De weg
Naar 't Gasthuis bracht gelukkig ons in dit gewoel.
't Verwoede volk had licht zich anders ook aan u
Vergrepen. De eer zij Gode! Door ons ordemerk [1])
Der witte duive in stralenglans, werkt 's Heeren geest.
Licht wordt de ziel ook uws gemaals er door verkwikt.

KATELIJNE.

Het baat de bloem niet die geknakt te sterven ligt
Of nog een zonnestraal haar uiterste uur beschijnt.

[1]) De gewone dracht der Gasthuisnonnen van den Heiligen Geest was een zwart kleed, met een twaalfpuntig wit kruis op de borst. Men moet dus onderstellen dat zuster BARBER een medaillon aan den hals droeg met het merk harer orde, zijnde eene omstraalde witte duif, verbeeldende den Heiligen Geest, op een blauw veld boven eenige rotsen.

Digitized by Google

BARBER.

Een ander leven dan het leven van de plant
Viel Zeelands adelbloem en Hollands voogd ten deel.
En ook de bloem die kwijnde is vaak weer opgeleefd
Als haar een hemelbron met mildheid drenken kwam.
Maar hoor, zij komen. Nu vooral de ziel in rust!
Door smartbetoon mag 't lot des lijders niet verzwaard.

XI.

De vorigen. VAN BORSSELE (*zwaar gewond op eene draagbaar door poorters binnengebracht*). VOORNE. VAN KATS (*die zijn arm in een draagband heeft*). MEEREVELD. BOUDEWIJN. KRIJN (*die op den achtergrond blijft*). BENTHEM (*die eenige oogenblikken later uit een zijvertrek komt*).

KATELIJNE.

Ach liefste! dat dit lijf u niet tot schild mocht zijn!

BORSSELE (*zijne woorden van tijd tot tijd afbrekende door teekenen van pijn*).

Ik had u op mijne uiterste ure voorbereid.

KATELIJNE.

Goddank! gij leeft.

Digitized by Google

BORSSELE.

Nog maar voor oogenblikken. Zwaar
Gemarteld heeft mij 't wild gedierte. Maar de dood
Zit hier in deze wond. Ik voel dat.

(*Naar de hand van* KATELIJNE *tastende terwijl de zwijgende non, nadat haar eenige woorden door* BOUDEWIJN *zijn toegefluisterd, zich verwijdert.*)

Deze hand,
Mij eens geschonken tot een zegen voor mijn huis,
Zal toch — niet waar? — als ik haar zal ontvallen zijn,
De hand der trouwe moeder blijven voor mijn zoons.
Mijn Hedwig, Voorne, blijft uw liefde toevertrouwd.

VOORNE.

Vergeef mij, zoo mijn jonkheid soms u heeft miskend.

BORSSELE.

Zorg gij maar voor de ridderdeugden van uw huis,
Wees Voorne. — Breng ook onzen graaf mijn afscheidsgroet.
Hij kenne zijns getrouwen dienaars laatste woord:
„Geen wanregering van het Henegouwsche huis!"

(*Tot* MEEREVELD.)

Ha, waarde schout! gij zaagt in mij een dwingeland,
Maar recht- en plichtgevoel sprak luider tot u, dan
De volkswaan van een dag. Groeit in die vroomheid op,
Rechtschapen poorters! eenmaal is de toekomst u.

Digitized by Google

(*Den gewonden* VAN KATS *in 't oog krijgende.*)

Mijn Kats! uw vriendschap dus bezegeld met uw bloed!
Vergeten moeten 't onze Zeeuwen, hoe ik viel.

(*De hand reikende aan* BENTHEM *die vooruit getreden is.*)

Ook Benthem hier! 'k Had tegen u nooit eengen wrok.
Vergunt ook gij me, nu ik sterven ga, een raad?

(BENTHEM *geeft hem de hand.*)

Waan niet, 't regeeren van 't grondheerlijk titelrecht
Zal eeuwig duren. Kennis wordt een macht. Er leeft
Een broedergeest, al slaapt hij lang. Eens allen één,
Het Hollandsch volk, en Zeeuw, en Fries, en Gelder ook!
Een dwerg verbreekt de losse pijlen een voor een,
Een bundel vastgesnoerd weêrstaat ook reuzenkracht.

(*Tot* BOUDEWIJN.)

Ach goede vader!

BOUDEWIJN.

Heer, wordt in dit uiterste uur
Niet uw gemoed ontsloten voor den geest van Hem,
Die alle vijandschap gedood heeft aan het kruis?

BORSSELE.

O ja, verzoening! Zijn ze daar die me aan het grauw
Ter prooie gaven?

BOUDEWIJN.

Neen: die zijn gevloden. Maar

Digitized by Google

Er is een man hier, zwaar beproefd, uw deernis waard,
Verlangend u de hand te reiken tot een zoen
Om beider zielen los te maken van een schuld.
Gij hebt de stem diens mans herkend: hij u. Door mij
Werd hem de onschuldige oorzaak van zijn levensramp
Bekend; en wat een raadsel hem gebleven was
In 't wild geprevel en een laatsten wanhoopskreet
Der stervende, is hem licht geworden en bewijs.
Toen heeft hij, om het volk te stuiten, 't lijf gewaagd;
Maar 't was, helaas! te laat: en nu is alle wrok
Geweken uit zijn hart. Hij wenscht, met u verzoend,
Als ook zijne ure komt, ten hemel in te gaan.

(BORSSELE *reikt* KRIJN *de beide handen toe, die ze in de zijne drukt, waarna hij zich te rusten legt.*)

BOUDEWIJN *vervolgt:*

Geef de Alverzoener dezer beider zielen rust!
Laat ons, terwijl de komst van 't Heilge wordt gewacht
En zich de lijder voor 't hoogwaardig sacrament
Der zalving in den naam des Heeren voorbereidt,
In 't offer der gebeden van het stervensuur
Gods ontfermhartigheid aanroepen voor zijn ziel.

(*Terwijl allen nederknielen valt het gordijn.*)

Digitized by Google

Digitized by Google

This book should be returned
the Library on or before the last
stamped below.
A fine of five cents a day is incur
by retaining it beyond the specified
time.
Please return promptly.

Digitized by Google

Digitized by Google